

MODELUL INTERGENERAȚIONAL CA SOLUȚIE A INCLUZIUNII SOCIALE A SENIORILOR ȘI COPIILOR

Rezultate ale evaluării Programului Centrele Generații 2015-2025

București, septembrie 2025
Autor: Daniel Arpinte - cercetător ICCV

STUDIU REALIZAT PENTRU
FUNDAȚIA REGALĂ MARGARETA A ROMÂNIEI
FINANȚAT DE HOCHLAND ROMÂNIA ȘI FUNDAȚIA BOSCH ROMÂNIA

Sumar

În ultimele trei decenii și jumătate, România a înregistrat transformări demografice semnificative, cu o pondere în creștere a populației vârstnice și cu provocări majore în asigurarea sprijinului pentru seniori și a dezvoltării armonioase a copiilor. Programul Centrele Generații (PCG) a apărut ca răspuns la aceste provocări, având drept scop facilitarea dialogului și colaborării între generații prin valorificarea experienței seniorilor, contribuind la incluziunea socială a copiilor și adolescenților aflați în diverse situații de vulnerabilitate. Pe parcursul celor 10 ani de implementare (2015-2025), programul a generat rezultate remarcabile, prin implicarea activă a organizațiilor partenere și a altor actori sociali importanți, autorităților locale, furnizori de servicii sociale sau școli. A sprijin copii și rețele de voluntari seniori din 42 de centre, cu resurse care au susținut dezvoltarea infrastructurii de servicii și extinderea formelor de intervenție prin activități precum ateliere creative, cluburi de lectură, mentorat, educație non-formală și evenimente comunitare.

Evaluarea programului, bazată pe metode mixte, arată un impact social semnificativ al proiectelor intergeneraționale.

Seniorii voluntari, cu experiențe personale și profesionale diverse, beneficiază de creșterea stimei de sine, reducerea sentimentului de izolare și dezvoltarea unor relații de prietenie valoroase. Implicarea în activitățile cu copiii și adolescenții le oferă un sentiment reînnoit de utilitate și recunoaștere, promovând participarea socială. Pentru mulți voluntari, această experiență reprezintă o "*reinventare*" de sine după încheierea activității profesionale, oferind stimulare mentală și oportunități de dezvoltare continuă.

Copiii și adolescenții din medii defavorizate, beneficiarii primari ai programului, înregistrează îmbunătățiri semnificative atât ale performanțelor școlare, cât și în dezvoltarea socio-emoțională. Prin sprijin educațional individualizat, ajutor la teme, copiii depășesc lacune importante în competențele de bază precum cititul și operațiile matematice de bază sau se pregătesc pentru examene. Dincolo de aspectul educațional, interacțiunea directă cu seniorii le dezvoltă empatia, răbdarea și abilități sociale esențiale, oferindu-le modele adulte pozitive și stabile. Mulți copii, mai ales cei lipsiți de un mediu familial optim, îi consideră pe voluntarii seniori ca pe niște părinți sau bunici adoptivi, beneficiind de calmul și înțelepciunea acestora.

La nivel comunitar, programul contribuie la consolidarea coeziunii sociale prin crearea unor rețele de sprijin durabile și facilitarea transferului eficient de cunoștințe între generații. Modelul intergenerațional s-a dovedit eficace în stimularea încrederii reciproce și reducerea prejudecăților între generații, contribuind la un mediu incluziv.

Succesul programului derivă din combinarea unor factori cheie identificați prin evaluare. Flexibilitatea în implementare permite adaptarea la contextele locale și nevoile specifice ale beneficiarilor, în timp ce parteneriatele solide cu școlile, autoritățile locale și alte organizații facilitează extinderea impactului. Sprijinul instituțional periodic oferit

de FRMR, prin participarea oportunități de dezvoltare profesională și schimb de experiență, s-a dovedit esențial pentru calitatea și consistența proiectelor.

Evaluarea identifică și o serie de provocări, care afectează sustenabilitatea pe termen lung. Dependența de finanțări externe acordate pe termen scurt și costurile operaționale semnificative pentru organizațiile mici reprezintă constrângeri majore. Recrutarea voluntarilor seniori devine din ce în ce mai dificilă, în special în mediul rural, iar schimbările în comportamentul copiilor, inclusiv adicția de tehnologie, impun adaptări constante ale metodelor de intervenție.

Din perspectiva politicilor publice, experiența acumulată prin implementarea Programului Centrele Generații arată un potențial al integrării programelor intergeneraționale în strategiile naționale specifice. Dezvoltarea de programe structurate de formare pentru facilitatori intergeneraționali, integrarea și promovarea exemplelor de bună practică la nivel național pot contribui la asimilarea pe scară largă a modelului intergenerațional în diverse servicii sociale pentru grupurile vulnerabile.

Direcțiile de dezvoltare propuse pentru perioada următoare ar putea include consolidarea rețelelor de centre intergeneraționale, diversificarea tipurilor de activități și intensificarea implicării beneficiarilor prin procese de co-creare.

Programului Centrele Generații se confirmă ca o soluție sustenabilă și eficientă pentru abordarea provocărilor unei societăți în proces de îmbătrânire demografică. Rezultatele obținute demonstrează că programele intergeneraționale aduc plus-valoare concretă atât seniorilor, cât și generațiilor tinere, modelând o societate mai incluzivă și solidară.

Introducere

România experimentează un declin demografic dramatic, însoțit de o creștere semnificativă a ponderii populației vârstnice în populația totală, o tendință care nu poate fi ușor inversată (Ghețău, 2024). Deși politicile publice românești au inclus treptat inițiative specifice legate de populația vârstnică, efortul general este încă mult în urma tendințelor demografice, în timp ce schimbările frecvente ale priorităților politicilor publice afectează în continuare negativ bunăstarea persoanelor în vârstă. Condiții similare au determinat inițierea proiectelor intergeneraționale timpurii în anii 1960, care au apărut ca răspuns la proporția crescândă a adulților în vârstă din populație și segregarea lor accentuată rezultată din scăderea frecvenței și calității interacțiunilor intergeneraționale (Newman, 1989). Popularitatea proiectelor intergeneraționale a crescut în deceniile următoare (Kuehne, 2012), devenind un pilon important al intervențiilor comunitare care vizează persoanele în vârstă. Așadar, proiectele intergeneraționale au fost inițiate concomitent cu o serie de schimbări majore la nivel societal care au afectat structural relațiile intergeneraționale, anterior realizate cu precădere la nivelul familiei extinse.

România se numără printre țările cu cel mai rapid declin demografic, confruntându-se implicit cu o creștere rapidă a ponderii populației vârstnice, cu politici publice specifice insuficiente și cu o structură a serviciilor sociale puternic influențată de constrângerile bugetare. Adoptarea modelelor de intervenție care vizează populația vârstnică este încă timidă, în timp ce fezabilitatea inițiativelor existente nu este suficient documentată. În acest context, evaluarea PCG încearcă să identifice formele de impact specifice intervenției intergeneraționale, demers deloc facil din cauza specificului activităților intergeneraționale. O analiză a unor evaluări sistematice realizată anterior arăta că studiile de impact pentru proiectele și activitățile intergeneraționale identifică efecte general pozitive, însă nu reușesc un consens asupra formelor de impact. De altfel, varietatea formelor de organizare a proiectelor intergeneraționale este unul dintre motivele care generează dificultăți în identificarea unor efecte relevante comune, aspect care a fost confirmat și în evaluarea de față. Proiectele finanțate în cadrul PCG nu fac excepție. Acestea au ca particularitate integrarea activităților în servicii deja existente, care s-au transformat natural în activități intergeneraționale. În majoritate, aceste proiecte au fost inițiate în centre de zi pentru copii, organizațiile finanțate extinzând gradual activitățile și baza de voluntari seniori. Analiza proiectelor intergeneraționale relevă o diversitate de abordări, dar și teme comune legate de structură, activități și evoluție. Multe proiecte au început organic, evoluând din serviciile existente și adaptându-se la nevoile copiilor și ale voluntarilor, altele au fost concepute de la început cu o structură mai clară.

Structura și formatul activităților variază considerabil. Unele proiecte au un program riguros, altele adoptă o abordare flexibilă, adaptându-se la numărul de participanți și resursele disponibile, cu activități organizate în funcție de nevoile copiilor

și preferințele voluntarilor. Această adaptabilitate este unul dintre cele mai importante avantaje ale acestor proiecte, permițându-le să răspundă eficient la schimbările permanente ale circumstanțelor și cerințelor individuale. Totuși, indiferent de abordare, centrale rămân impactul pozitiv al experienței de voluntariat asupra seniorilor, evidențiind sentimentul de scop, implicarea socială și împlinirea emoțională și impactul asupra copiilor, în zona rezultatelor școlare, dar și pe termen lung, în principal sub forma beneficiilor emoționale.

Pentru evaluarea de față am pornit de la definițiile comune ale activităților intergeneraționale, interacțiunea intergenerațională fiind definită „ca interacțiunea structurată sau nestructurată între seniori și generațiile mai tinere și care contribuie la reducerea izolării sociale a seniorilor, dar aduce beneficii și copiilor, tinerilor implicați, deopotrivă” (Peters et al., 2021). O altă definiție larg acceptată este cea a International Consortium for Intergenerational Practice (ICIP): „Programele intergeneraționale sunt instrumente care creează un schimb intenționat și continuu de resurse și învățare în rândul generațiilor mai în vârstă și mai tinere, care produc beneficii individuale și sociale” (Newman & Hatton-Yeo, 2008). Pornind de la cele elementele esențiale ale celor două definiții, am definit proiectele intergeneraționale ca fiind „setul de activități formale, non-formale sau informale, realizate cu participarea voluntară a unor participanți din generații diferite, dezvoltate în raport cu o serie de nevoi prioritare ale acestora și cu impact pozitiv la nivel individual și societal.”

Metodologia evaluării

Metodologia evaluării a fost construită pe baza criteriilor OECD-DAC, respectiv: relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, sustenabilitate și impact. Pe baza celor 6 criterii au fost formulate întrebările evaluării și dezvoltate instrumentele de culegere a datelor, centrate tematic pe relevanța obiectivelor în raport cu nevoile comunităților, integrarea cu alte inițiative similare, atingerea rezultatelor propuse, eficiența utilizării resurselor, sustenabilitatea rezultatelor și identificarea schimbărilor profunde la nivel individual și comunitar. Astfel, pentru relevanță a fost examinat în ce măsură programul a răspuns unor nevoi reale identificate în comunitate. Pentru coerența au fost investigată relaționarea proiectelor cu serviciile sociale existente, iar pentru eficacitate și eficiență au fost analizate gradul de atingere a obiectivelor declarate și raportul dintre investițiile realizate și rezultatele obținute. În fine, pentru sustenabilitate au fost abordate potențialul menținerii beneficiilor după încetarea finanțării și potențialul programului de a furniza modele de intervenție scalabile.

Într-o primă etapă, au fost analizate documentele programului, datele existente (indicatori de input și de output) referitoare la proiectele implementate, inclusiv ale proiectelor încheiate, culegerea de date propriu-zisă fiind realizată în ce-a de-a doua etapă, prin intervievarea staff-ului organizațiilor partenere, a seniorilor și copiilor.

Pentru a reflecta complexitatea programului, evaluarea a folosit o abordare metodologică mixtă. Aceasta a permis corelarea datelor cantitative relevante, cu datele calitative care ilustrează dimensiunea subiectivă a transformărilor generate (sentimentul de apartenență, dezvoltarea abilităților sociale, calitatea relațiilor intergeneraționale), oferind o perspectivă nuanțată asupra impactului social.

Procesul de colectare a datelor a cuprins metode complementare, cu un rol specific în acoperirea dimensiunii evaluative:

Sondajul online pentru seniori a fost aplicat unui eșantion de 93 de voluntari seniori activi, dintr-un total de 135 existenți momentul evaluării în proiectele finanțate prin PCG. Sondajul a fost activ timp de o lună de la finalul lunii martie 2025, cu câteva runde de reamintire pentru seniori. Au fost culese informații despre profilul seniorilor (vârstă, ultima școală absolvită, durata activității de voluntariat în proiectele intergeneraționale) și au fost abordate o serie de teme legate de activitatea de voluntariat (modul în care este percepută activitate de voluntariat, motivația pentru activitatea de voluntariat, gradul de satisfacție cu privire la implicarea în proiecte, beneficiile la nivel personal ale activității de voluntariat). În raport, datele din acest sondaj apar ca „Sondaj seniori”.

Sondajul online pentru personalul organizațiilor finanțate a avut 38 de respondenți din 15 organizații active (doar o singură organizație dintre cele finanțate nu a răspuns sondajului). Sondajul a fost activ timp de o lună, culegerea de date fiind realizat în aceeași perioadă cu sondajul pentru seniori. Cei mai mulți dintre respondenți sunt coordonatori de proiect (16) urmași de pedagogul social (9) și asistentul social (5). După experiența totală în proiectele intergeneraționale, 8 respondenții au până la 3 ani experiență, 16 între 3 și 5 ani și restul de 14 au o experiență de peste 5 ani. Un alt sondaj a vizat personalul organizațiilor care au fost finanțate anterior în PCG, însă din cauza numărului mic de respondenți (6), aceste datele nu au fost utilizate în evaluare de față.

Datele secundare au fost extrase din bazele de date ale organizațiilor și FRMR și au furnizat date utile privind profilul seniorilor, al organizațiilor și despre finanțările acordate în cei 10 ani. Astfel, au fost create două baze de date, una despre seniorii din program (menționată în raport ca „baza de date FRMR seniori”), fiind utilizate chestionarele de evaluare completate de către 130 de seniori. Baza de date a oferit o serie de date complementare celor din sondaj despre profilul seniorilor, percepția activității de voluntariat, implicarea în voluntariat, motivație și impact. O altă bază de date a fost creată cu câțiva indicatori de profil de bază despre organizațiile finanțate (statut juridic, acoperirea cu servicii, structura de personal și voluntari, venituri) disponibili în cererile și contractele de finanțare.

Componenta calitativă a constatat în interviuri individuale și de grup cu personalul organizațiilor finanțate și cu seniori și focus grupuri cu copiii implicați în activitățile intergeneraționale. Cu personalul organizațiilor finanțate au fost abordate teme precum inițierea activităților intergeneraționale, formatul acestor activități și schimbările efectuate de-a lungul timpului în organizarea activităților intergeneraționale. Au mai fost

discutate și formele de colaborare ale organizației cu alți furnizori de servicii sau cu instituții locale. De asemenea, au interesat și aspectele referitoare la modul în care este percepută o activitate de succes pentru copii în cadrul centrului sau măsurile adoptate pentru asigurarea eficienței și optimizarea proiectului intergenerațional, dar și sustenabilitatea acestuia. În interviurile cu seniorii au fost abordate teme referitoare la motivația implicării în activitățile proiectului, satisfacția implicării în proiect și aspecte referitoare la calitatea relațiilor cu copiii și personalul organizațiilor. Pentru seniori a fost preferat un format flexibil, interviurile fiind organizate individual sau în grupuri de seniori, în funcție de disponibilitatea acestora și programul activităților seniorilor și copiilor din ziua vizitei. În focus grupurile pentru copii am insistat asupra relațiilor intergeneraționale, însă au fost abordate și o serie de teme referitoare la impact sau modul în care beneficiile participării activităților proiectului sunt integrate în activitatea școlară sau în viața de zi cu zi. De asemenea, în vizitele la cele 6 organizații plus centrul Generații al FRMR, au fost obținute informații valoroase pentru evaluare prin observație.

Tabel 1. Număr participați la focus grupuri și interviuri individuale și de grup

		Număr respondenți		
		Staff	Voluntari	Copii
Centrul Generații București	FG / Interviuri de grup	3	-	5
	Interviuri individuale	-	3	-
Caritas - Centrul Cenade	FG / Interviuri de grup	-	5	6
	Interviuri individuale	1	-	-
Familia 2004 - Centrul Biia	FG / Interviuri de grup	-	-	7
	Interviuri individuale	1	1	-
Fundatia Inocenți Bistrița	FG / Interviuri de grup	2	5	5
	Interviuri individuale	1	-	-
Caritas - Centrul Blaj	FG / Interviuri de grup	2	5	5
	Interviuri individuale	-	-	-
Asociația Filantropia Reghin	FG / Interviuri de grup	-	3	5
	Interviuri individuale	1	1	-
Talentum Tg Mureș	FG / Interviuri de grup	-	5	6
	Interviuri individuale	1	-	-
Buckner	Interviuri individuale	1	-	-
TOTAL		13	28	39

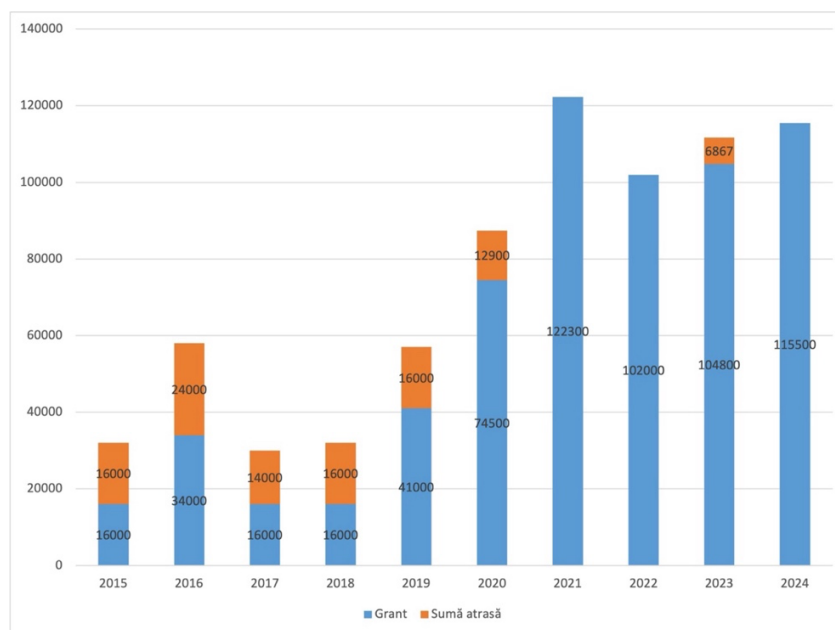
Metodologia a inclus triangularea surselor de date: datele din sondaje și cele secundare au fost validate prin interviuri și focus grupuri, contextualizate cu o serie de exemple personale sau contextuale ale proiectelor implementate. Perspectiva longitudinală, pe durata a zece ani, a permis identificarea factorilor de sustenabilitate și a tendințelor relevante.

Evaluarea are și limite inerente, ambele discutate în detaliu raport, respectiv dificultatea cuantificării impactului pe termen lung și diversitatea abordărilor organizaționale (cel mai important atu al proiectelor, implicit al programului), care au creat dificultăți în abordarea comparativă.

Profilul organizațiilor finanțate

În cei 10 ani, programul a finanțat 36 de ONG-uri și au fost acordate 111 granturi pentru 42 de centre din 16 județe. Granturile ONG-urilor pentru implementarea modelului Generații au fost în valoare totală de 747.867 Euro, din care 105.767 Euro fonduri atrase cu sprijinul FRMR acordat organizațiilor pentru derularea de campanii și activități de strângere de fonduri în comunitate.

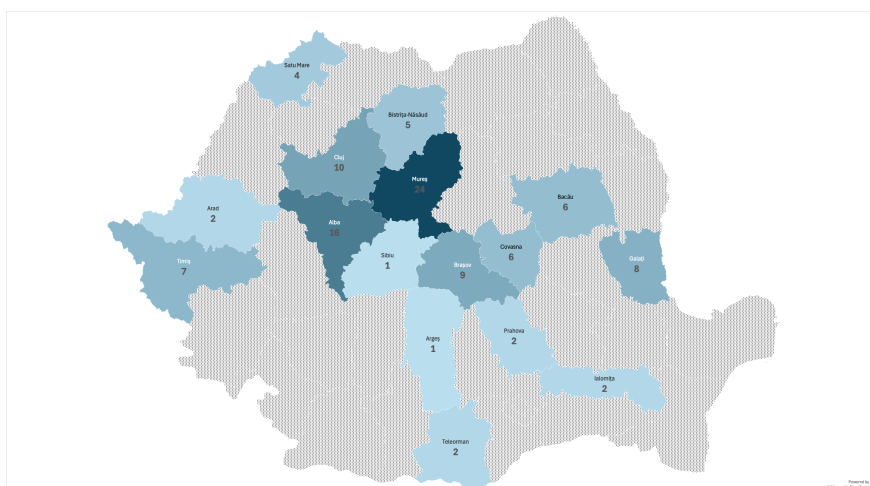
Grafic 1. Valoarea totală a granturilor pentru proiectele finanțate în perioada 2015-2025

Sursa: FRMR

Finanțările au vizat centre aflate în 16 județe plus București, trei dintre județe (Mureș, Alba și Cluj) având peste jumătate din totalul granturilor acordate.

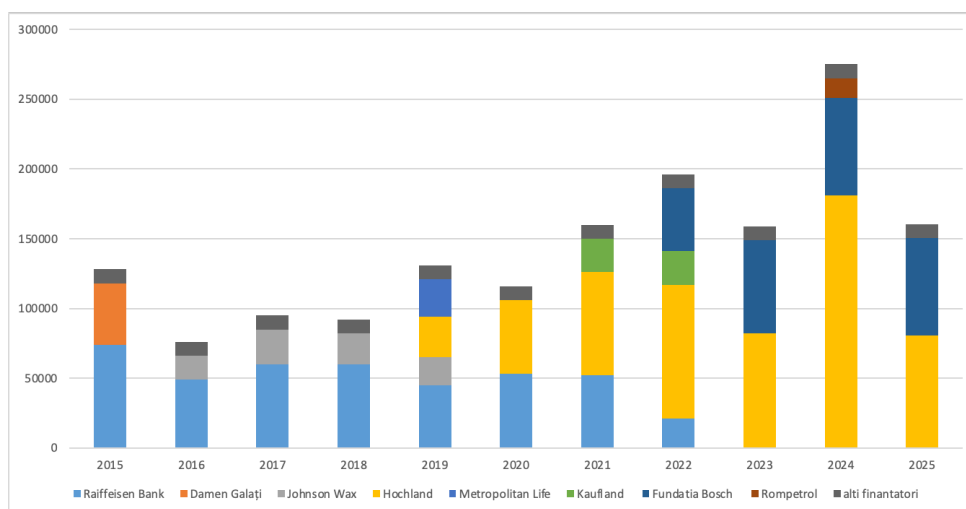
Harta 1. Distribuția granturilor din perioada 2015-2025 la nivel național

Sursa: FRMR

Bugetul total pentru scalarea Programului Centrele Generații la nivel național a fost de 1.478.000 Euro, finanțat în cei 10 ani prin programele de responsabilitate socială ale Raiffeisen Bank (2015-2022), Damen Galați (2015), Metropolitan Life (2019), Kaufland România prin programul În Stare de Bine (2021-2022), Hochland Romania (2019-2025), Fundația Bosch România (2022-2025), Rompetrol Downstream (2024-2025).

Grafic 2. Bugetul Programului Centrele Generații

Sursa: FRMR

Peste jumătate dintre organizațiile finanțate prin PCG au fost înființate înainte de 2001 inclusiv și sunt, în general, organizații care oferă servicii la nivel local sau județean, doar 6/36 având servicii la nivelul a două sau mai multe județe. După forma juridică, 2/3 sunt asociații iar restul fundații. În majoritate, organizațiile finanțate au o structură relativ mică de personal angajat, doar 10/36 având peste 10 angajați la momentul finanțării. Rețeaua de voluntari variază semnificativ: două organizații au o bază extinsă, mizând pe un număr mare de voluntari, în timp ce alte cinci raportează între 40-50 de voluntari. Restul organizațiilor nu depășesc pragul de 15-20 de voluntari. Totuși, indiferent de dimensiunea rețelei, numărul voluntarilor seniori activi se menține relativ constant de la o organizație la alta, aproape toate respectând criteriul minim asumat pentru participarea în proiecte. Două organizații reușesc să depășească semnificativ acest prag, ajungând la cel puțin dublul numărului minim de voluntari seniori implicați.

Sursele de finanțare primare ale organizațiilor din program sunt diverse: subvenții locale, granturi, parteneriate cu companii sau ONG-uri mari și într-o foarte mică măsură fonduri colectate sub forma donațiilor din comunitate sau a sumelor oferite de donatori din străinătate Grantul oferit anual de Fundația Regală prin PCG a susținut crearea unui portofoliu stabil de activități intergeneraționale în cadrul centrelor de zi. Sustenabilitatea pe termen lung reprezintă o preocupare constantă, unele ONG-uri explorând frecvent modalități de a funcționa cu resurse minime. Instabilitatea finanțării afectează cu

precădere organizațiile mici, confruntate frecvent cu riscul întreruperii fluxurilor de finanțare. Lipsa resurselor financiare, chiar și temporară, afectează în mod direct capacitatea organizațiilor de a oferi activități diverse și atractive. Pierderea unor spații de desfășurare a activităților, cauzată de întreruperea finanțării sau de reorganizare, reprezintă, de asemenea, un risc major pentru calitatea activităților, în special pentru organizațiile mici. Organizațiile care activează cu precădere în mediul rural se confruntă și cu dificultatea selecției voluntarilor, având disponibil un bazin de selecție mai redus. Proiectele rurale se confruntă adesea cu lipsa resurselor, ceea ce influențează activitățile și poate limita extinderea lor. Tot în mediul rural, transportul este o altă preocupare majoră, cu impact asupra participării voluntarilor seniori. Proiectele implementate în mediul urban pot avea acces mai bun la resurse, dar și aici există limitări. Disponibilitatea spațiilor adecvate pentru desfășurarea programelor este o provocare recurentă, barierele birocratice și constrângerile financiare influențând obținerea unor spații potrivite pentru activități.

În pofida acestor dificultăți, inerente organizațiilor mici, așa cum sunt majoritatea celor finanțate de PCG, rezultatele obținute sunt remarcabile.

Rețele instituționale și forme de colaborare

Organizațiile finanțate sunt foarte bine ancorate în rețelele locale, majoritatea având relații de colaborare cu instituțiile publice locale sau cu alte organizații nonguvernamentale, dar și cu școlile. Totuși, chiar și organizațiile cu o istorie a colaborărilor cu instituții sau autorități publice, în special cu școlile și DGASPC-uri, recunosc existența unor limitări în ceea ce privește parteneriatele formale, în mod special cu sectorul public. Schimbările frecvente la nivelul priorităților instituțiilor publice care decid în domeniul serviciilor sociale sau care oferă finanțare afectează continuitatea și consistența proiectelor intergeneraționale, în cel mai bun caz temporar. Aproape toate organizațiile finanțate mențin parteneriate solide cu școlile, cu care implementează uneori și activități comune, precum pregătirea copiilor pentru evenimente ca 8 Martie și Ziua Vârstnicilor. De asemenea, se desfășoară activități precum realizarea de felicitări și mici spectacole. Reprezentații unor organizații, în special cele care activează în orașele mici sau în mediul rural, au subliniat importanța acestor parteneriate, considerând școlile ca o resursă valoroasă, organizațiile însele fiind o resursă importantă pentru școli.

Seniorii

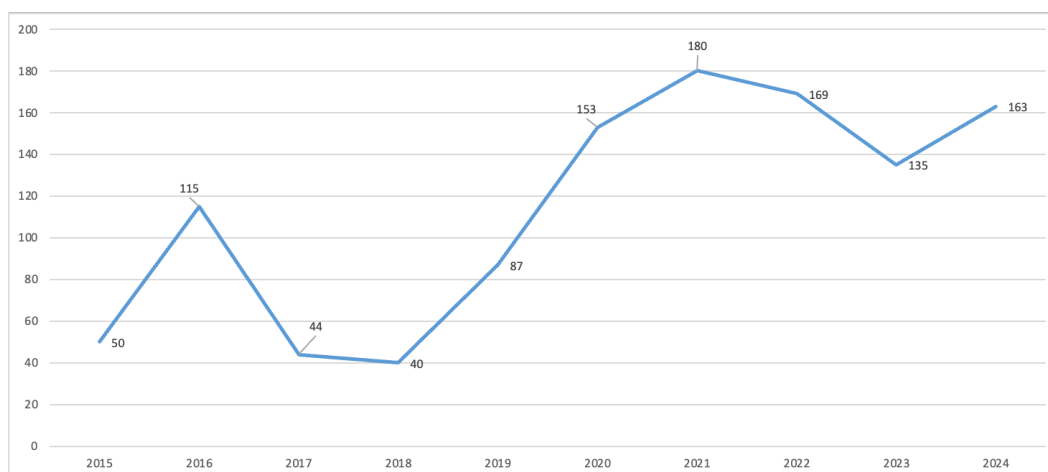
Profilul voluntarilor seniori

Analiza profilului și caracteristicilor voluntarilor arată un tablou complex al implicării seniorilor în proiectele intergeneraționale. Deși există elemente comune, se

observă variații semnificative privind strategiile de recrutare, backgroundul voluntarilor, motivațiile și formele implicării în activitățile din proiectele intergeneraționale.

Cei mai mulți seniori care activează în prezent în proiectele intergeneraționale au fost recrutați în acest scop, majoritatea organizațiilor din program pornind de un număr redus de voluntari seniori, nucleu care a constituit o bază importantă pentru atragerea de noi voluntari, într-un număr suficient pentru implementarea proiectelor intergeneraționale.

Grafic 3. Număr anual de seniori în proiectele finanțate

Sursa: FRMR

Aproape 2/3 dintre seniori au o implicare de până la 5 ani în proiecte intergeneraționale, însă baza de date cu seniori a FRMR oferă o imagine mai detaliată, care arată că aproximativ jumătate dintre seniori au o vechime a participării în proiectele intergeneraționale de până la 3 ani, aflați așadar la început de drum în voluntariat și cu ¼ dintre voluntari cu vechime semnificativă, de până la 10 ani, ceea ce arată atât un efort de recrutare recentă cât și dovada fidelizării pe termen lung. Media vechimii este de aproximativ 5 ani, cu o mediană de 3 ani și cu o abatere standard de 5 ani, deci cu o dispersie moderată a duratei de participare ca voluntari. Mulți dintre voluntari au experiență anterioară în lucrul cu copiii, pe care o folosesc pentru a se conecta cu participanții și a crea experiențe de învățare semnificative.

Tabel 2. Durata implicării în proiecte intergeneraționale

	Nr	%
Sub 3 luni	3	3
Între 3 și 6 luni	3	3
Între 6 luni și un an	5	5
Între un an și 5 ani	58	63
Între 5 și 10 ani	24	26
Total	93	100,0

Sursa: Sondaj seniori (N=93)

Femeile predomină în rândul voluntarilor seniori (72%), în contradicție cu datele de sondaj reprezentative pentru întreaga populație și care arată diferențe mici ale participării în activități de voluntariat în funcție de gen (Universitatea din București, 2024), cu rezerva că nu avem date specifice și pentru voluntariatul în domeniul social, în mod tradițional cu o reprezentare majoritară a femeilor în rândul personalului.

După ultimul nivel de studii absolvit, aproape 2/3 dintre voluntari au studii la nivel profesional, liceal și postliceal, cu o diferență semnificativă în funcție de gen, bărbații cu studii universitare și postuniversitare având o pondere mai mare decât cea a femeilor cu acest nivel al ultimelor studii absolvite.

Tabel 3. Ultimul nivel de studii absolvit de voluntarii seniori

	Masculin		Feminin	
	Nr	%	Nr	%
Școală primară\gimnazială	3	8	10	11
Școală profesională	8	22	17	18
Liceu	4	11	24	25
Școală postliceală	3	8	10	11
Facultate	12	34	28	30
Studii postuniversitare	6	17	5	5
Total	36	100	94	100

Sursa: baza de date FRMR seniori

Aproape 1/3 dintre seniori au până la 65 de ani, o altă treime având vârsta cuprinsă între 65 și 69 de ani, ceea ce coincide cu datele unor studii (Ghența et al., 2023) care arată o participare mai ridicată a seniorilor care au vârste apropiate de pragul pensionării. Totuși, organizațiile finanțate în cadrul PCG confirmă misiunea de a oferi un cadru incluziv pentru seniori prin sprijinul participării unui număr semnificativ de seniori cu vârste de peste 70 de ani.

Tabel 4. Vârsta seniorilor din proiectele intergeneraționale

	Nr	%
Sub 60 ani	1	1
60-64	28	30
65-69	30	32
70-74	19	21
75-79	10	11
80 și peste	5	5
Total	93	100

Sursa: Sondaj seniori (N=93)

Voluntarii prezintă o largă diversitate de experiențe profesionale, dar cu o prezență notabilă a cadrelor didactice, structură dictată firesc de natura activităților în care sunt implicați seniorii. Deși domină ocupațiile și profesiile manuale, o pondere semnificativă a seniorilor sunt foști educatori, învățători sau profesori din învățământul gimnazial sau liceal și care au predat fizică, chimie, istorie sau filozofie.

Tabel 5. Ultima profesie/ocupație a voluntarilor seniori

	Masculin		Feminin	
	Nr	%	Nr	%
Muncitor/tehnician/lucrător comercial/bucătăr(easa)	14	39	36	39
Inginer	5	13	6	6
Polițist/militar	4	11	-	-
Personal administrativ\funcționar\contabil	3	8	13	14
Artist plastic	3	8	1	1
Profesor/învățător	2	6	24	26
Jurist	1	3	-	-
Preot	1	3	-	-
Cercetător	1	3	1	1
Director	1	3	1	1
Medic veterinar	1	3	-	-
Infirmieră/asistent medical	-	-	5	5
Psiholog	-	-	2	2
Informatician	-	-	1	1
Farmacist	-	-	1	1
Casnică	-	-	2	2
Agent de pază	-	-	1	1
Total	36	100,0	94	100,0

Sursa: baza de date FRMR seniori

Unii seniori au avut cariere extinse, cu o experiență chiar și de 40 de ani. În afara domeniului educației, am întâlnit voluntari seniori care au lucrat ca inginer fizician, croitoreasă, militar, director de muzeu, zugrav, cercetător științific, chimist de laborator, mecanic, tâmplar sau bucătar, operator de transporturi sau confecționar de bijuterii, experiențe profesionale excelent folosite în activitățile cu copiii. În pofida varietății ocupațiilor și profesiilor, experiența de viață este elementul comun al seniorilor și este considerată cel mai valoros atu, permițându-le să se conecteze cu copiii prin povești, lecții și o atitudine pozitivă.

Voluntarii se implică într-o varietate de activități, integrându-se adesea în atelierele existente sau oferind sprijin specializat. Unii voluntari se concentrează pe remediere educațională sau pregătire pentru examene sau concursuri, în special cei cu experiență ca învățători sau profesori. Dincolo de sprijinul educațional, voluntarii ajută la organizarea activităților, în ateliere de dezvoltare a îndemânării și la evenimente precum inițiativele de reciclare de Ziua Pământului. În timp ce unii voluntari sunt mereu prezenți și integrați, alții oferă sprijin ocazional, adesea din motive de sănătate sau pentru că realizează că nu au răbdarea necesară pentru o implicare susținută, păstrând însă o legătură constantă cu copiii. Cele mai multe organizații oferă acest tip de flexibilitate, permițând voluntarilor să contribuie în funcție de disponibilitate și expertiză.

Recrutarea voluntarilor seniori

Recrutarea inițială a voluntarilor seniori a implicat adesea valorificarea rețelelor personale existente și a legăturilor din comunitate. Aproximativ 75% dintre voluntarii activi au ajuns să fie astfel recrutați și implicați în proiecte, ceea ce subliniază importanța conexiunilor sociale și a capitalului relațional în atragerea de noi voluntari. În implementarea primelor proiecte intergeneraționale, unele organizații au început prin a contacta părinții copiilor deja implicați în proiectele intergeneraționale sau pe apropiați și prieteni. Această abordare, în care voluntarii au informat alte persoane din cercurile lor sociale, s-a dovedit extrem de eficientă, în special în orașele mici unde rețelele sociale sunt mai extinse și coezive. Doar 20% au fost recrutați ca urmare a expunerii la anunțuri publice (media tradițională sau online), iar restul canalelor - precum recomandările altor voluntari, clubul pensionarilor sau biserica - au avut un impact mai redus. Unele organizații au organizat zile „porți deschise” pentru a invita seniorii să viziteze centrele și să afle despre activități, permițându-le astfel să își exprime interesul pentru participarea în proiect sau doar la activități punctuale, adaptate abilităților și preferințelor lor. Recrutarea voluntarilor seniori a adus și provocări, mai ales în orașele mari sau zonele mai puțin coezive social, dificultate accentuată în ultimii ani. Câțiva reprezentanți ai organizațiilor din program au remarcat faptul că recrutarea voluntarilor seniori devine mai dificilă comparativ cu anii trecuți, în special cu perioada de dinaintea pandemiei (2017-2019), fiind sesizată o reticență a seniorilor pentru implicarea în activități dincolo de rutina lor cotidiană. Un alt motiv poate fi și epuizarea potențialului rețelelor sociale utilizate pentru recrutarea voluntarilor, cu atât mai probabilă acolo unde bazinul de selecție este mult limitat.

Recrutarea voluntarilor seniori s-a dovedit dificilă și din cauza lipsei de experiență anterioară în lucrul cu copiii dezavantajați. Nu în ultimul rând, implicarea în activități de voluntariat în proiectele intergeneraționale este condiționată de un profil specific al seniorului. Voluntarii seniori trebuie să fie deschiși, răbdători și să aibă dorință autentică de a lucra cu copiii și să demonstreze adaptarea în lucrul cu copiii vulnerabili. Totuși, nu de puține ori voluntarii seniori au întâmpinat dificultățile inițiale în gestionarea relațiilor cu copiii, cei mai mulți reușind, unii ajungând să coordoneze grupuri mari cu succes.

Motivația seniorilor pentru voluntariat

Motivația dominantă pentru implicarea în voluntariat este dorința de a lucra cu copiii și de a contribui la binele acestora (2/3 din totalul voluntarilor seniori), urmată la distanță de argumente privind utilitatea socială sau beneficiile personale ale activității de voluntariat (menținerea vitalității, extinderea cercului social, petrecerea timpului într-un mod plăcut).

Tabel 6. Principalele motive ale seniorilor pentru implicarea în activitatea de voluntariat (răspuns multiplu)

	Nr	%
Îmi place să ajut	45	31
Îmi place să lucrez cu copiii	43	29
Îmi place să transmit ceea ce știu	21	14
Munca mea este utilă pentru societate	15	11
Voluntariatul mă menține activ	7	5
Mă simt util	6	4
Îmi oferă bucurie	4	3
Îmi umplu timpul liber	3	2
Voluntariatul îmi oferă oportunitatea de a cunoaște persoane noi	2	1
Total	146	100

Sursa: baza de date FRMR seniori

Această distribuție a motivelor sugerează o orientare predominantă spre nevoile altora și spre menținerea unui rol social activ, trăsături specifice voluntariatului intergenerațional, motive mai frecvente în cazul senioarelor comparativ cu seniorii. Există diferențe semnificative și în funcție de nivelul de studii, seniorii cu liceul sau facultate ca ultimă școală absolvită fiind cei mai înclinați să considere plăcerea de a lucra cu copiii ca motiv principal. În funcție de profesie, aproape jumătate dintre seniorii care au lucrat anterior în funcții administrative sau ca funcționari au menționat ca motiv dominant plăcerea de a lucra cu copiii, în vreme ce doar o treime dintre foștii profesori sau învățători au indicat acest motiv, importante pentru aceștia fiind și plăcerea de a ajuta și de a transmite ceea ce știu (aproximativ 1/5 dintre respondenți pentru fiecare motiv).

Interviurile cu personalul organizațiilor din program și cu seniorii au confirmat faptul că pentru seniori motivația centrală este dorința de a contribui în mod semnificativ la societate și de a avea un impact pozitiv asupra vieții copiilor. Aceasta se manifestă în mai multe moduri: nevoia de a se simți utili și cu scop, dorința de a împărtăși abilități și experiențe de viață, precum și dorința de a combate singurătatea și izolarea, ceea ce confirmă datele de sondaj. Un sentiment de utilitate după pensionare, interacțiunea socială și afecțiunea față de copii sunt de asemenea frecvent menționate. Împlinirea personală a fost iarăși menționată constant, la fel ca și sentimentul puternic de conexiune socială creat de aceste proiecte. Mulți voluntari au menționat, de asemenea, stimulare intelectuală, resimțind satisfacție atunci când văd impactul pozitiv pe care îl au asupra vieții copiilor.

Motivele participării la activități de voluntariat au inclus și dorința de a rămâne activi, de a-și folosi abilitățile și experiența și de a contribui în comunitate, mai ales ajutând copiii. Unii seniori, în special cei ai căror proprii copii au crescut sau s-au mutat, au găsit în voluntariat o modalitate de a umple nevoia de conexiune și scop. Există și situații particulare, cum este cea a unui senior care a menționat că a căutat o formă de implicare voluntară după ce a suferit o pierdere personală. Discuțiile cu voluntarii din proiectele intergeneraționale au revelat experiențe personale valoroase ale seniorilor, cu

motivele și experiențele lor unice, rolul voluntariatului fiind esențial în menținerea sănătății fizice și mintale, în special pentru cei care au trecut prin pierderi sau se confruntă cu singurătatea. Unii au dorit explicit să dea ceva înapoi comunității, simțindu-se „favorizați”, dorind să contribuie fără o recompensă financiară. Un senior, după ce a considerat că și-a atins obiectivele personale și familiale, a simțit nevoia să facă „ceva pentru comunitate”, considerând-o o altfel de misiune față de cea profesională. Un fost profesor a simțit lipsa interacțiunii cu elevii și a dorit să continue activitatea educațională. Pentru alții, familia a jucat un rol important; fiul unui voluntar, cunoscând beneficiile implicării în activități de voluntariat, i-a sugerat această opțiune. Relațiile personale au avut și ele un rol, prietenii sau colegii deja implicați în activități invitând și alți cunoscuți să li se alăture. Un senior a aflat de oportunitate printr-o cunoștință profesoară, iar un altul pur și simplu a aflat că există un loc unde poate ajuta și se poate simți utilă. Tranziția a fost diferită: unii au avut nevoie de câteva luni după pensionare pentru adaptare și au făcut trecerea treptat, alții s-au implicat în voluntariat fără o pauză semnificativă de la încheierea etapei profesionale.

Beneficii la nivel personal ale participării în activități de voluntariat

Beneficiile resimțite de voluntarii seniori sunt multiple. Au fost menționate constant satisfacția personală, consolidarea conexiunilor sociale, stimularea intelectuală și aprecierea impactului pozitiv asupra copiilor. Sunt voluntari care au evidențiat și relația dintre voluntariat și menținerea sănătății fizice și psihice, în special pentru cei care au traversat perioade de pierdere sau au experimentat singurătatea.

Percepția seniorilor referitoare la beneficiile participării la activitățile de voluntariat arată o diversitate mai largă a efectelor pozitive la nivel personal, comparativ cu motivele participării. Participarea are efecte pozitive asupra stării de bine, dar reflectă și valoarea atribuibilă comportamentului prosocial și altruist.

Tabel 7. Beneficii ale implicării în activitățile de voluntariat percepute de seniori (răspuns multiplu)

	Nr	%
Satisfacție crescută cu viața / sentimentul de împlinire	44	36
Mi-a oferit satisfacția de a ajuta	32	26
M-a ajutat să creezi conexiuni cu ceilalți / să nu mă mai simți singur/singură	22	17
Mi-a oferit un rost în viață / m-a făcut să mă simt util	14	11
Mi-a oferit oportunitatea de a înțelege mai bine copiii	12	10
M-a menținut activ	11	9
M-a ajutat să mă dezvolt personal	7	6
Mi-am dezvoltat abilitățile de comunicare	4	3
M-a făcut să mă simt apreciat(ă)	4	3

Sursa: baza de date FRMR seniori

De asemenea, 17% dintre participanți au semnalat formarea de noi conexiuni sociale și reducerea sentimentului de izolare, aspect esențial pentru integrarea și

coeziunea socială, seniorii fiind mai expuși riscului de marginalizare și izolare (Lee, 2021), în vreme ce participarea în activități de voluntariat anulează aceste efecte negative (Lee, 2023).

Alte beneficii notabile includ redescoperirea unui scop personal (11%) și oportunitatea de a înțelege mai bine generațiile tinere (10%), ceea ce poate contribui la consolidarea relațiilor intergeneraționale. Dimensiunea activității fizice și dezvoltarea personală sunt, de asemenea, prezente, deși în ponderi mai reduse (sub 9%).

Sprijin, reziliență și apartenență

Deși seniorii nu sunt identificați ca beneficiari ai organizațiilor din program, aceștia beneficiază în mod direct de o serie de forme de sprijin, chiar dacă nu sistematice. Acestea pot include intermedierea unor servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoanele cu mobilitate redusă sau sprijin pentru membrii familiei voluntarilor în momente dificile. Unele organizații oferă sprijin emoțional sau verificarea stării de sănătate atunci când aceștia sunt bolnavi. De asemenea, se oferă ajutor practic pentru seniorii care nu au copii sau rude în apropiere care să-i ajute, cum ar fi vizite perioadele de internare în spital. Se practică, de asemenea, și forme ocazionale de recunoaștere a valorii activității seniorilor. Spre exemplu, sunt organizații care sărbătoresc în mod constant zilele de naștere ale voluntarilor seniori împreună cu copiii, ceea ce are un impact neașteptat de bun. Această practică este considerată un avantaj semnificativ, deoarece voluntarii se simt apreciați, vin pregătiți pentru ziua lor specială, primesc cadouri și trăiesc momente de bucurie.

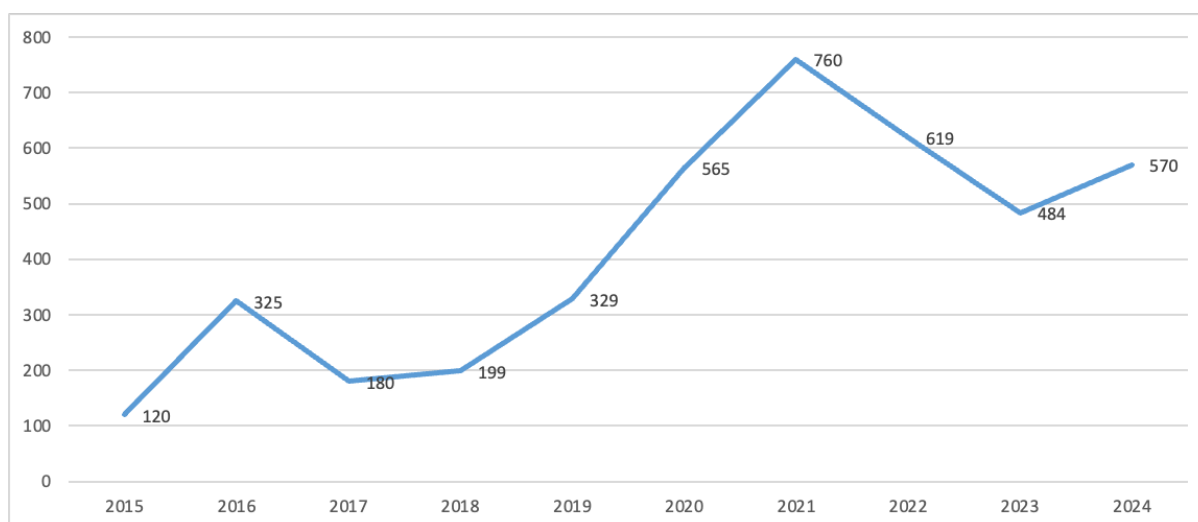
Limitările fizice ale seniorilor, în special cele asociate cu afecțiuni de sănătate precum problemele cardiace, accentuate cu înaintarea în vârstă, constituie o preocupare constantă a organizațiilor din program. Pe măsură ce voluntarii înaintază în vârstă, se observă un declin al potențialului fizic, ceea ce face și mai importantă existența unei rețele solide de sprijin. Acest lucru impune o planificare atentă a activităților, cum ar fi evitarea activităților solicitante vara, dar și adaptarea la nevoile individuale de sănătate. În discuțiile cu staff-ul organizațiilor a fost subliniat că unele activități nu sunt posibile fizic pentru seniori din cauza acestor limitări. Este astfel subliniată importanța înțelegerii sensibilităților seniorilor și adaptarea la schimbările aduse de înaintarea în vârstă.

Copiii – context, profil și nevoi

Copiii beneficiari ai proiectelor intergeneraționale sunt în principal proveniți din familii dezavantajate și vulnerabile, care se confruntă cu multiple dificultăți. Dezavantajul socio-economic este recurent, copiii provenind adesea din familii cu venituri reduse, comunități marginalizate și familii afectate de șomaj sau locuri de

muncă precară. O pondere importantă a copiilor provin din familii monoparentale sau au părinții plecați la muncă în străinătate și sunt crescuți de bunici.

Grafic 4. Număr anual de copii beneficiari în proiectele finanțate

Sursa: FRMR

Problemele educaționale cu care se confruntă copiii sunt o preocupare majoră pentru majoritatea organizațiilor din program. Rata ridicată de abandon școlar a fost menționată de cei mai mulți dintre specialiștii intervievați, indicând o problemă sistemică. Mulți copii se confruntă cu deficite importante ale competențelor de bază, cum ar fi cititul și calculul sau au lacune semnificative în cunoștințe. Adesea, acești copii nu au parcurs educația preșcolară, dezavantaj care este vizibil în contrast cu copiii care au fost la grădiniță. Lipsa sprijinului parental la teme și studii sau dezinteresul părinților pentru educația copiilor care ajung la centrele organizațiilor din program au fost frecvent menționate în discuțiile cu personalul implicat.

Dincolo de dificultățile școlare, copiii se confruntă constant cu provocări emoționale și comportamentale. Acestea includ deficiențe emoționale cauzate de lipsa suportului timpuriu, probleme de comportament, dificultăți de comunicare sau agresivitate. Lipsa sprijinului familial, inclusiv neglijarea emoțională, contribuie semnificativ la aceste probleme.

Nivelul scăzut de educație al unor părinți agravează și mai mult provocările cu care se confruntă copiii. Aceste probleme sunt cele mai vizibile la intrarea copiilor în proiect, unii fiind excesiv de emoționali sau gălăgioși, „neastâmpărați”, dar și retrași. Copiii care provin din aceste familii se confruntă cu decalaje de învățare considerabile, ceea ce implică un efort considerabil pentru remediere.

Contextul actual prezintă riscuri noi și intensificate pentru copii față de trecut. Bullying-ul și riscul de consum de substanțe care provoacă adicții sunt mai prezente și mai periculoase acum (Cosma et al., 2024; Salvați Copiii România, 2024) cu incidență în creștere la copii de vârste din ce în ce mai mici. Totodată, apar tot mai des întâlnite

Proiecte intergeneraționale – tipuri de activități și forme de sprijin pentru copii

Figura 1. Nor de cuvinte din interviurile cu personalul organizațiilor și focus grupurile cu copii

19

nici la școală, nici acasă. Voluntarii sunt modele pozitive, demonstrând comportamente adecvate, cum ar fi manierele la masă, pe care copiii le interiorizează. Această învățare practică, prin observație, abordată prea puțin în școală, include norme sociale de bază sau comunicare în diverse situații.

O activitate semnificativă oferită este ajutorul la teme, fie pentru remediere școlară, fie pentru pregătirea pentru examene, în special la limba română sau matematică, oferit cu precădere de seniori care au fost cadre didactice. Acest sprijin se extinde către ajutor specializat pentru copiii care întâmpină dificultăți cu abilități fundamentale precum cititul și scrisul sau efectuarea operațiilor aritmetice, chiar și pentru cei de gimnaziu care au rămas în urmă la învățătură. De cele mai multe ori, aceste activități sunt realizate și cu ajutorul unor voluntari care nu au experiență anterioară în învățământ, dar care se bucură de o bună recunoaștere prin calitatea rezultatelor pe care le obțin cu copiii.

Există și un accent pe comunicarea corectă, atât în scris cât și verbal, dar și aplicații practice din diverse discipline, activități care completează abordarea preponderent teoretică din școală. Spre exemplu, am întâlnit activități care includ laboratoare de fizică sau chimie, adaptate nivelului de înțelegere al elevilor, scopul fiind să-i ajute pe elevi să înțeleagă principiile întâlnite în viața de zi cu zi, prin explicații ale fenomenelor într-un mod accesibil. Într-un alt context, seniorii au inclus lucrul cu circuite electrice, elevii învățând chiar să construiască propriile circuite folosind instalații de Crăciun cu LED-uri, pe care le-au tăiat și refolosit. În general, copiii manifestă un nivel ridicat de implicare și entuziasm față de aceste experiențe practice.

Cercurile de lectură sunt adesea sprijinite de voluntari care folosesc o varietate de materiale, inclusiv jocuri, povești, texte istorice și alte conținuturi alese de participanți. Scopul principal este ca lectura să devină o activitate atractivă și constantă pentru copii. Aceste cercuri se adresează cu precădere copiilor care își pierd încrederea în abilitățile de lectură din cauza limitărilor de timp și a distragerilor din mediul școlar tradițional. O metodă importantă constă în faptul că elevii citesc cu voce tare în grupuri mici, în timp ce ceilalți au sarcina de a rezuma ceea ce au citit colegii, încurajând astfel ascultarea activă și înțelegerea textului.

Activitățile de pregătire sau recuperare școlară au, în general, un caracter permanent, însă există și o serie de activități, în special cele de dezvoltare a abilităților manuale, cum ar fi realizarea de decorațiuni, organizate ocazional, cu precădere cu ocazia unor sărbători precum Crăciunul și Paștele. Există un interes aparte pentru activități de artă și lucru manual, inclusiv crearea de bijuterii precum brățări și coliere, cu atenție la potrivirea și combinarea culorilor, în special pentru fete.

Abordarea educațională din proiectele intergeneraționale pune accent pe o combinație de instruire teoretică și aplicare practică, acordând atenție individualizată, adaptată ritmurilor diferite de asimilare ale copiilor. Proiectele includ o gamă largă de ateliere, care s-au extins de-a lungul timpului, alături de activități de recuperare și pregătire școlară. Exemplele includ grădinăritul (activitate regăsită și ca „tineri

ecologiști”), meșteșuguri tradiționale (cu accent pe tehnici specializate), gătit (transformat în „micii cofetari” cu accent pe sărbătorile de zi de naștere) și muzică (incluzând diverse instrumente). Atelierele sunt structurate pe teme și ritmuri specifice, asigurând continuitate și dezvoltarea abilităților. Acestea sunt adesea împărțite în secțiuni sau activități diferite, copiii participând prin rotație, pentru a se asigura implicarea fiecăruia la un număr cât mai mare de activități diferite.

Diversitatea tematică a atelierelor (de la dansuri, teatru, grădinărit, până la activități de orientare turistică sau educație rutieră) indică adaptabilitate și disponibilitatea pentru experimentare. Seniorii își valorifică atât expertiza profesională, cât și experiența de viață, contribuind la coeziunea grupurilor de copii, la dezvoltarea personală a beneficiarilor și la consolidarea spiritului comunitar.

Cele mai populare activități sunt cele creative (38%), urmate de sprijinul acordat copiilor prin pregătire școlară și meditații (29%) și atelierelor de gastronomie (25%). Acest lucru arată o orientare atât spre transmiterea cunoștințelor și experienței, cât și spre facilitarea interacțiunilor sociale și dezvoltării personale. Ateliere creative (pictură, artă, lucru manual) atrag cel mai mare număr de voluntari seniori, evidențiind dorința acestora de a-și valorifica creativitatea și de a împărtăși pasiuni personale cu alți membri ai comunității. Pregătirea școlară, meditațiile și activitățile de mentorat (aproximativ 39% cumulativ) reflectă implicarea seniorilor în sprijinirea educației tinerei generații, contribuind la reducerea inegalității în accesul la resurse educaționale.

Tabel 8. Activitățile în care sunt implicați seniorii în proiectele intergeneraționale (răspuns multiplu)

Atelier	Nr	%
Ateliere creative	35	38
Pregătire școlară/ meditații pentru copii	27	29
Ateliere de gastronomie	23	25
Ateliere tehnologice / pentru dezvoltarea abilităților manuale	18	19
Ateliere de dezvoltare abilități de viață	18	19
Ateliere de educație pentru mediu	14	15
Ateliere de lectură	14	15
Ateliere dezvoltare competențe	12	13
Activități recreative / ateliere cu caracter tematic general	11	12
Mentorat	9	10
Activități de educație fizică	5	5
Grădinărit	5	5
Ateliere de educație financiară	3	3
Ateliere de orientare turistică	3	3
Ateliere pentru limbi străine	3	3
Educație pentru sănătate, nutriție și stil de viață sănătos	3	3
Dansuri, teatru, muzică și artă	3	3
Educație rutieră	1	1
Club de bune maniere și etică	1	1

Sursa: Sondaj seniori (N=93)

Un aspect central al proiectelor intergeneraționale este sprijinul personalizat oferit copiilor. Voluntarii acordă asistență individuală, în special în activități precum

pictura, și reacționează la solicitările copiilor care cer atenție. Seniorii încearcă să dezvolte relații de prietenie cu copiii, oferindu-le îndrumare și sprijin dincolo de instruirea formală, prin discuții amicale sau prin gesturi simple, cum ar fi împrumutul de cărți personale. Acest mediu de susținere ajută copiii, mai ales pe cei din medii dificile, să dezvolte empatie și un sentiment de apartenență.

Proiectele răspund activ nevoilor diverse ale copiilor, inclusiv ale celor din centre de plasament sau ale copiilor cu cerințe speciale. Se pune accent pe facilitarea integrării și pe înțelegerea diversității, ajutând copiii să depășească tendințele agresive și să dezvolte empatie. Lucrul cu copiii, în special cu cei instituționalizați sau cu cerințe speciale, prezintă dificultăți emoționale și practice semnificative, însă gestionate excelent de voluntarii seniori.

Tabel 9. Percepția seniorilor despre cât de bine abordează proiectele intergeneraționale nevoile:

	seniorilor		copiilor	
	Nr	%	Nr	%
Acceptabil	2	5	-	-
Bine	6	16	7	18
Foarte bine	30	79	31	82
Total	38	100	38	100

Sursa: Sondaj seniori (N=93)

Ca și în cazul organizațiilor, și voluntarii au abordări diferite. Chiar dacă majoritatea voluntarilor preferă sau sunt încurajați să adopte o implicare specializată pe un anumit tip de activitate sau un set restrâns de activități, prin organizarea tematică a unor ateliere, există și voluntari care experimentează forme diverse de suport sau implicare a copiilor, cum este cazul E., voluntară de aproape 3 ani la data interviului, și care oferă în principal sesiuni de meditații la matematică și fizică, folosind și experimente practice și exemple din lumea reală pentru a ajuta copiii să înțeleagă principiile științifice, dar organizează și diverse ateliere și activități, cum ar fi activități artistice și meșteșuguri, plantarea de flori și un cerc de literatură pentru a încuraja copiii să citească mai mult. E. demonstrează creativitate și în soluțiile la diverse constrângeri inerente (lipsa spațiului adecvat pentru organizarea unor activități, resurse limitate etc.). Acest tip de abordare nu este caracteristic pentru majoritatea voluntarilor, însă acolo unde apare este imediat vizibil și apreciat prin efectele pe care le generează la nivelul copiilor beneficiari.

Componenta intergenerațională

Proiectele intergeneraționale au un impact pozitiv semnificativ și complex asupra dezvoltării copiilor. Succesul acestor proiecte derivă din combinarea sprijinului educațional, cultivarea abilităților social-emoționale, crearea unor relații de susținere între copii și voluntari seniori și furnizarea de activități variate și atractive.

Deși proiectele finanțate prezintă particularități de la o organizație la alta, varietate care este un avantaj major din perspectiva adaptării intervenției la nevoile seniorilor și copiilor, un element constant este natura reciproc benefică a interacțiunilor intergeneraționale. Seniorii au un rol important în dezvoltarea copiilor, oferind experiență de viață valoroasă și sprijin emoțional. Mulți copii, mai ales cei care sunt lipsiți de un mediu familial optim, îi consideră pe voluntarii seniori ca pe niște părinți sau bunici adoptivi, beneficiind de calmul și înțelepciunea acestora. Interacțiunea între generații favorizează atașamentul și le oferă copiilor modele care transmit lecții de viață și abilități practice. Această dinamică unică contribuie la dezvoltarea personală a copiilor, inclusiv la răbdare și la capacitatea de a învăța din experiența altora.

Copiii beneficiază constant de îmbunătățirea performanței școlare, de bunăstare emoțională crescută și de dezvoltarea abilităților sociale esențiale, iar seniorii percep o serie de beneficii cum ar fi reducerea singurătății, un nou sens al scopului și împlinire personală, un circuit de feedback pozitiv esențial pentru succesul acestor proiecte și mult mai ușor de identificat comparativ cu o alte forme de impact, respectiv contribuția la ameliorarea diferențelor și la combaterea segregării între generații sau la diminuarea stereotipurilor. O primă dificultate în măsurarea acestor forme de impact este chiar varietatea formelor de organizare a proiectelor, varietatea profilurilor seniorilor și a copiilor implicați în aceste proiecte. O altă dificultate rezidă în identificarea acestor beneficii în dinamica interacțiunii intergeneraționale, deloc liniară.

Experiența de voluntariat favorizează legături puternice și semnificative între voluntari și beneficiari, care adesea depășesc diferențele de vârstă. Aceste relații sunt caracterizate de respect reciproc și afecțiune, copiii arătând o mare apreciere pentru voluntari. De asemenea, se leagă prietenii între voluntari, ceea ce consolidează comunitatea în ansamblu. Relația dintre voluntarii seniori și copii, în special sentimentul de siguranță oferit de figura seniorului, este deosebit de importantă. Această prezență, fie că este percepută ca maternă sau paternă, oferă copiilor un sentiment de siguranță care ar putea să le lipsească acasă, ajutând la depășirea fricii de interacțiune cu adulții și asigurând o prezență stabilă și protectoare. Relațiile stabilite, unele cu o durată de mai mulți ani, continuă să se dezvolte și să evolueze, demonstrând caracterul durabil al acestor conexiuni.

Întrebați cum definesc „seniorul” sau „persoana în vârstă”, copiii au răspuns frecvent cu „persoane bătrâne” sau „persoane mai în vârstă”, însă tema recurentă a fost rolul lor de sursă de înțelepciune și învățare, provenind din experiența lor de viață, cei mai mulți copii asociind seniorii cu persoane care au „multe cunoștințe” și „experiență”, sugerând că există multe de învățat de la aceștia. Ideea că seniorii sunt persoane care „au trăit multe” și pot oferi „lecții utile de viață” a fost prezentă, unul dintre copii legând această percepție de bunici. Un alt participant a evidențiat „blândețea” ca trăsătură definitorie. Seniorii au fost descriși frecvent ca persoane „calde”, capabile să ofere „sfaturi”. A fost evidențiată o distincție între seniorii cunoscuți în familie sau comunitate și cei care sunt voluntari la ateliere. Copiii au remarcat că seniorii de la centru „ne învață

ceva”, iar cei de acasă „*ne învață altceva*”, sugerând tipuri diferite de cunoștințe sau interacțiuni. Întrebați dacă voluntarii seniori de la ateliere sunt „*bătrâni*”, unii copii au răspuns afirmativ, identificând anumite persoane după aspect (de exemplu, „*doamna cu părul mai alb*”) și nominalizându-le direct (de ex., „doamna L.”). În general, seniorii din centre sunt descriși constant ca fiind deosebit de răbdători și calmi, surprinzând adesea prin stăpânirea de sine și disponibilitatea de a explica lucrurile.

Impactul proiectelor intergeneraționale

Discuțiile cu personalul implicat în implementarea proiectelor au revelat o prezență consecventă și covârșitor pozitivă a impactului pe care îl au activitățile intergeneraționale asupra dezvoltării copiilor. Au fost evidențiate îmbunătățiri semnificative atât în ceea ce privește performanța școlară, cât și starea de bine socio-emoțională. Au fost discutate nenumărate exemple concrete de copii care depășesc dificultățile cu școala, înregistrează reducerea deficitelor și, mai important, încep să dezvolte perseverență în activitatea școlară. Deși perspectiva impactului la nivelul performanței școlare primează, apare ca evidentă și perspectiva care sugerează că beneficiile socio-emoționale sunt chiar mai profunde și de lungă durată. Acest tip de impact include creșterea stimei de sine, a încrederii, echilibrarea emoțională, empatia, răbdarea, toleranța și îmbunătățirea abilităților de comunicare. Dezvoltarea unor relații puternice și de sprijin cu voluntarii seniori este identificată constant ca factor-cheie pentru aceste schimbări pozitive.

Totuși măsurarea precisă a impactului proiectelor intergeneraționale, într-o formă comparabilă, este o provocare serioasă. O dificultate majoră este identificarea unor indicatori robusți pentru a răspunde așteptării unor rezultate imediate, deși impactul sprijinului, în special al asistenței psihosociale și al ajutorului pentru dezvoltare personală, nu se poate observa imediat și uneori intervenția poate dura ani până la apariția efectelor pozitive. Această perspectivă pe termen lung contrastează cu dorința generală de rezultate rapide și concrete, pe cât posibil vizibile în evaluările anuale. Însă, avem de-a face cu copii cu nevoi foarte diferite, cu ritm diferit de învățare sau de asimilare a beneficiilor participării în proiectele intergeneraționale, de aceea este și foarte dificil de măsurat progresul, dar mai ales sustenabilitatea beneficiilor pe care ei le obțin prin participarea la aceste proiecte. Succesul în intervențiile cu copiii este complex, nu doar școlar, ci și emoțional sau social, în mod special în zona relațiilor intergeneraționale. Există și situații particulare, care implică un istoric dificil, așa cum sunt copiii care au fost expuși bullying-ului sau violenței sau care, deși foarte rar întâlnite aceste cazuri, au experimentat consumul de substanțe. Construirea unei alianțe cu acești copii, crearea unui plan și menținerea procesului terapeutic pentru a schimba tiparele vechi sunt cruciale, iar chiar și simplul fapt că un copil își împărtășește experiențele este considerat un succes.

Deși indicatorii clasici ai performanțelor școlare, precum notele, oferă o formă măsurabilă a succesului, de exemplu, un elev care crește de la nota 4 la 5 sau un copil cu nenumărate lacune în primul semestru și care reușește să promoveze toate materiile în al doilea semestru, cei mai mulți dintre specialiștii cu care am discutat au evidențiat că munca emoțională și psihologică precede rezultatele școlare. Un indicator cheie al succesului este momentul în care copiii, după participarea în proiectele intergeneraționale, reușesc să depășească circumstanțele dificile inițiale, ceea ce se vede mai ales atunci când un copil continuă cu succes sau trece la un nivel superior în educație.

De altfel, există un consens la nivelul personalului implicat în gestionarea proiectelor asupra beneficiilor reciproce ale interacțiunilor între generații. Copiii obțin beneficii sub forma performanțelor școlare, o stare emoțională optimă, a abilităților sociale esențiale dezvoltate. La rândul lor, seniorii experimentează un nou sens al scopului personal, împlinire personală și sunt mai puțin expuși riscului singurătății. Acest circuit pozitiv este central în succesul proiectelor intergeneraționale.

Discuțiile cu personalul organizațiilor, cu seniorii sau cu copiii au relevat nenumărate exemple de succes, unele din zona performanțe școlare, altele care privesc dezvoltarea emoțională a copiilor sau a seniorilor și care, uneori, sunt văzute ca reprezentative pentru efortul organizațiilor care implementează proiecte intergeneraționale. Astfel de forme de impact sunt remarcate chiar și în cazul activităților mai puțin susceptibile de a genera impact la nivel emoțional, așa cum sunt, spre exemplu, atelierelor centrate pe activități manuale. Voluntarele implicate într-o serie de ateliere pictură, confecționare cu mărgelile sau gătit, au relatat cum copii care inițial erau perturbatori și necooperanți au devenit mai atenți, responsabili și dornici să învețe, fără ca activitatea să-și propună în mod explicit o formă de intervenție în zona emoțională. Voluntarele au subliniat, de altfel, importanța răbdării, a înțelegerii și a oferirii unui mediu de susținere pentru copii, mulți dintre aceștia confrunțați deja cu dificultăți importante.

Impact și beneficii pentru seniori

Impactul proiectelor intergeneraționale asupra voluntarilor seniori a fost prezentat în mod constant ca fiind extrem de pozitiv. Au fost subliniate beneficiile emoționale și psihologice semnificative, resimțite de voluntarii seniori ca un sentiment reînnoit de scop și împlinire, prin combaterea singurătății și a izolării, creșterea stimei de sine și dezvoltarea unor conexiuni sociale puternice atât cu copiii, cât și cu alți voluntari.

Mulți voluntari seniori găsesc o satisfacție profundă și un scop în activitatea lor cu copiii și adolescenții. Această satisfacție provine din a vedea progresul copiilor, a-i ajuta să depășească dificultățile de la școală și a le fi martori dezvoltării lor. Pentru unii, este o continuare a unei misiuni personale, pentru alții este o modalitate de a umple golul lăsat de pensionare sau de a-și valorifica abilitățile și pasiunile. Activitatea oferă o alternativă de la rutina zilnică și de la potențiala monotonie a pensionării, oferind un

sentiment de utilitate și implicare. Aceștia se simt utili când pot rezolva probleme sau pot învăța copiii noi abilități, precum cusutul sau pictura.

Lucrul cu copiii, mai ales cu adolescenții, este văzut ca o provocare majoră. Există o dorință de a cultiva empatia și abilitățile sociale, contracarând presiunile competitive cu care se confruntă adesea copiii. Voluntarii recunosc și importanța oferirii unui mediu de sprijin copiilor cu dificultăți, experimentând diferite forme de recompensă, atât tangibile, cât și intangibile. Interacțiunea directă cu copiii, a le vedea fericirea și a primi afecțiunea lor sunt satisfacții emoționale importante. Dincolo de recompensele emoționale, există și gesturi de recunoștință din partea copiilor și a familiilor acestora, adesea sub forma unor invitații la sărbători sau simple vizite, care întăresc sentimentul de valoare și conexiune al voluntarilor.

Răspunsurile seniorilor în sondajul online evidențiază că interacțiunea cu generațiile mai tinere devine o sursă de învățare și pentru ei, primind la rândul lor numeroase lecții valoroase, de la deschidere către noutate până la familiarizarea cu tehnologia sau descoperirea flexibilității în gândire. Acest schimb reciproc confirmă componenta intergenerațională.

Tabel 10. Perspectiva seniorilor cu privire la ceea ce au învățat nou de la copii în interacțiunile intergeneraționale (răspuns multiplu)

	%
Să mă adaptez în contexte diferite	16
Să fiu mai tolerant(ă), să am mai multă răbdare	15
Să folosesc tehnologia	12
Să le cunosc mai bine nevoile	12
Să fiu empatic(ă)	10
Să mă bucur de prezența copiilor și de realizările lor	8
Să mă integrez rapid în colectiv, să devin mai sociabil(ă)	7
Să învăț în stilul copiilor	7
Să zâmbesc, să fiu mai vesel(ă)	7
Să comunic mai bine	7
Să învăț că niciodată nu e prea târziu să învăț	5
Să dăruiesc	4
Să devin mai optimist(ă)	3
Să fiu mai relaxat(ă)	3
Să mă joc	3
Să cred în ceea ce fac	2
Să văd lumea prin ochii lor	2
Am descoperit lucruri noi	2
Să ajut	2
Să descopăr dorința copiilor de a cunoaște	1
Să descopăr o altă dimensiune a vieții	1
Să iubesc ceea ce fac	1
Să lupt contra singurătății	1
Să nu iau lucrurile prea în serios	1
Să descopăr creativitatea copiilor	1

Sursa: Sondaj seniori (N=93)

Proiectele intergeneraționale favorizează creșterea adaptabilității, a empatiei, a abilităților de comunicare și a stării de bine, contribuind la consolidarea spiritului comunitar și la dezvoltarea unei atitudini pozitive față de voluntariat și învățare continuă. Adesea seniorii învață de la copii, dobândesc perspective noi, redescoperă bucuriile simple și își reamintesc de propria tinerețe. Activitatea de voluntariat îi încurajează să fie la curent cu noutățile, să caute informații suplimentare și să se pregătească riguros pentru fiecare sesiune. Acest mediu cultivă, de asemenea, calități precum răbdarea și toleranța, contribuind la dezvoltarea personală. Majoritatea răspunsurilor obținute de la seniori în sondajul online se concentrează asupra unor aspecte ce țin de adaptabilitate, toleranță și abilități de comunicare, indicând o orientare clară spre cultivarea flexibilității și a deschiderii față de diversitatea situațiilor și a nevoilor copiilor, precum și o preocupare pentru actualizarea competențelor digitale, deși prevalența tot mai mare a dependenței de smartphone-uri în rândul copiilor și tinerilor a fost menționată ca obstacol în implicarea lor în activități și discuții, reducând capacitatea acestora de a se concentra și de a dezvolta relații semnificative.

O pondere notabilă este deținută de beneficiile ce țin de sfera relațională și emoțională. De remarcat este și faptul că o parte dintre voluntari identifică participarea ca o oportunitate de combatere a singurătății sau de descoperire a unei „*alte dimensiuni a vieții*”, ceea ce arată potențialul proiectelor de a genera schimbări semnificative în viața persoanelor implicate. Beneficii menționate cu frecvență mai redusă, precum „*să văd lumea prin ochii lor*”, „*să descopăr creativitatea copiilor*”, „*să nu iau lucrurile prea în serios*” sau „*să mă joc*”, arată valorizarea tipurilor de învățare non-formală și informală, bazate pe deschidere, bucurie și curiozitate. Chiar dacă aceste dimensiuni nu sunt centrale cantitativ, ele sugerează o diversificare a experienței voluntarilor.

Un beneficiu recurent este sentimentul profund de utilitate și scop experimentat de seniori. Mulți seniori afirmă că a se simți utili este cel mai important beneficiu al implicării, menționând adesea că acesta este aspectul esențial. Activitatea de voluntariat oferă un sentiment al misiunii și al creșterii personale, unii descriind această experiență ca o „*resetare*” sau o „*reinventare*” de sine. Cei mai mulți dintre seniorii intervievați au subliniat că a se simți folositori și a contribui la societate este esențial, mai ales după pensionare, când unii simt că scopul lor se diminuează. Această utilitate este adesea legată de dorința de a da înapoi, de a împărtăși cunoștințe și de a vedea impactul pozitiv pe care îl au asupra copiilor. Actul de a-i ajuta pe copii este descris ca fiind profund motivant, oferind un sens de continuitate și scop.

Voluntariatul aduce beneficii semnificative la nivel personal și social. Această stimulare mentală este esențială pentru menținerea sănătății cognitive și prevenirea declinului memoriei (Cattan et al., 2011; Jiang et al., 2021; Morrow-Howell et al., 2003, 2009; Wheeler et al., 1998). Participarea în aceste proiecte îi încurajează să se implice în activități noi, să se aranjeze și să se prezinte, stimulând astfel un sentiment de scop reînnoit și stimă de sine. Astfel, munca de voluntariat servește drept refugiu față de rutina zilnică, mai ales pentru cei care, înainte de pensionare, au avut o activitate profesională

intensă. De altfel, acești au înregistrează și cea mai redusă perioadă între momentul pensionării și cel al implicării în activitatea de voluntariat.

Tabel 11. Credeți că participarea dvs. la acest proiect are un impact pozitiv asupra: (%)

	Dezacord total	Dezacord	Nici dezacord, nici acord	De acord	De acord în totalitate	NS/ NR
stării mentale	1	-	3	23	73	-
stării emoționale	1	-	2	28	69	-
capacității de a cunoaște generațiile actuale de copii	2	-	2	28	68	-
creativității	1	-	-	34	63	2
capacității de învățare	1	-	2	34	63	-
capacității de adaptare la situații noi	1	-	2	34	63	-
comunicării cu ceilalți	2	-	1	34	63	-
dezvoltării personale	2	-	1	34	61	2
stării fizice (ex: mobilitate)	1	1	5	37	52	4

Sursa: Sondaj seniori (N=93)

Centrele mai oferă și o comunitate vie, prilej de prietenii și interacțiune, ceea ce este deosebit de prețios pentru seniorii care, altfel, s-ar putea confrunta cu izolare, cum ar fi cei care locuiesc singuri sau au familiile la distanță. Feedbackul pozitiv din partea copiilor și progresul vizibil al acestora reprezintă beneficii importante. Dincolo de binele emoțional, există și beneficii fizice: activitățile îi încurajează pe seniori să fie mai activi, atât în centru, cât și prin ieșiri organizate. Această implicare contribuie la menținerea sănătății fizice și psihologice, ajutându-i să rămână activi și să combată inactivitatea fizică, asociată cu izolarea, risc major cu care se confruntă seniorii după pensionare.

Impactul la nivelul copiilor

La nivel personalului organizațiilor finanțate există un consens cu privire la impactul asupra copiilor: aceste proiecte aduc beneficii semnificative, în special copiilor din medii defavorizate, oferind forme de sprijin care favorizează atât progresul școlar, cât și pe cel socio-emoțional. Chiar dacă activitățile și abordările variază, firul comun este crearea unui mediu de sprijin și implicare care răspunde adaptat nevoilor copiilor. În interviurile cu personalul organizațiilor și cu voluntarii au fost relatate frecvent exemple cu copii care s-au confruntat cu dificultăți la școală și care, după sprijin individualizat, au dezvoltat o perspectivă mai pozitivă, efect poate nu întotdeauna însoțit de îmbunătățirea imediată a rezultatelor școlare. În astfel de situații, un progres școlar aparent modest și nu neapărat linear, cum ar fi creșterea mediei la o materie sau alta, este considerat o realizare semnificativă. Însă, dincolo de note, succesul presupune și cultivarea unei atitudini mai deschise față de educație sau creșterea încrederii în sine, în lipsa cărora apare o barieră serioasă pentru integrarea funcțională a acestor copii în sistemul educațional.

Schimbările pozitive de comportament, cum ar fi un copil care începe să adere la regulile grupului, să-i respecte pe ceilalți, pot fi realizări notabile, mai ales pentru cei care au intrat în activitățile proiectelor intergeneraționale cu dificultăți semnificative. Un aspect esențial evidențiat este legătura dintre starea emoțională a copilului și performanța sa școlară. Atunci când copilul traversează o perioadă de stres emoțional sau are dificultăți nedeazăluite, rezultatele școlare tind să scadă. În astfel de cazuri, intervenția trebuie să îi implice pe părinți sau aparținători, simpla intervenție pentru îmbunătățirea rezultatelor școlare fiind contraproductivă atunci când copilul este vulnerabil din punct de vedere emoțional. Acest lucru sugerează o altă ordine a intervențiilor, prioritizând sprijinul emoțional înaintea celui școlar. Mai mult, decalajele mari la materiile de bază pot face imposibilă recuperarea fără o înțelegere temeinică, ceea ce reprezintă o provocare suplimentară pentru succesul intervenției.

Întărirea abilităților socio-emoționale reprezintă o temă recurentă, evidențiată în aproape toate discuțiile cu personalul organizațiilor sau cu voluntarii. Au fost menționate frecvent îmbunătățiri ale stimei de sine, reglării emoționale, abilităților sociale și sentimentului de apartenență. Dezvoltarea relațiilor puternice între copii și voluntarii seniori a fost evidențiată repetat ca factor-cheie al acestor rezultate pozitive. Aceste relații oferă adesea suportul emoțional și sentimentul de siguranță care le lipsesc unora dintre copii acasă. Personalul implicat în proiectele intergeneraționale, dar și voluntarii, au oferit o serie de dovezi anecdotice convingătoare, descriind cazuri concrete de copii care au depășit provocări emoționale și și-au dezvoltat încrederea în sine. O poveste de succes evidențiază transformarea unui copil beneficiar, I., descris inițial ca fiind neadaptat, supus crizelor de furie și problemelor comportamentale severe, până acolo încât școala recomandase transferul acestuia la școală specială. Avea dificultăți la citit, nu reușea să lege cuvinte în structuri coerente și nu răspundea la instrucțiuni simple, însă prin intervenție dedicată și suport individualizat, I. a progresat remarcabil într-un an, ajungând să citească independent și să fie „cuminte”, demonstrând că implicarea serioasă și procesul de învățare pot produce schimbări pozitive semnificative. Adesea proiectele intergeneraționale includ copii cu astfel de dificultăți și care, înainte de sprijin școlar, au nevoie adesea de sprijin pentru probleme precum agresivitatea, frecvente în special la copiii din medii dificile. Centrele oferă cadrul pentru gestionarea problemelor emoționale sau de comportament pentru acești copii, fiind favorizate astfel echilibrul emoțional și stabilitatea, aspecte adesea neglijate în școală.

Puterea colectivă a grupului, prezența seniorilor și sprijinul oferit de specialiști ajută la uniformizarea comportamentului, reducând fluctuațiile emoționale extreme la copii. Prezența constantă și înțelegerea adulților îi ajută pe copii să depășească dificultățile emoționale, precum timiditatea sau impulsivitatea, conducând la mai multă lejeritate și deschidere.

Rolul voluntarilor în sprijinirea dezvoltării socio-emoționale a fost subliniat constant de către personalul organizațiilor din program. Voluntarii furnizează suport emoțional, mentorat și reprezintă modele adulte pozitive, lucru deosebit de benefic, mai

ales pentru copiii care nu au figuri parentale stabile. Legăturile puternice care se formează conduc adesea la creșterea încrederii în sine, a abilităților sociale și a bunăstării emoționale. Conexiunea personală formată între voluntari și copii este evidențiată prin exemple în care copii, inițial timizi sau traumatizați, ajung să se deschidă, să formeze legături și chiar să caute afecțiune fizică, cum ar fi îmbrățișările. Acest lucru demonstrează impactul profund al sprijinului constant și empatic asupra dezvoltării emoționale și sociale a copiilor. În cele mai multe centre vizitate este comună atmosfera de sprijin, asemănătoare unei familii, unde copiii se simt valorizați și înțeleși. Prin diverse activități și atenție personalizată, personalul urmărește să construiască stima de sine a copiilor și să le răspundă nevoilor emoționale. Pentru mulți copii, centrul reprezintă o alternativă vitală la mediul familial dificil, oferind un spațiu sigur, cu oportunități de dezvoltare personală și integrare socială.

Îmbunătățirea performanțelor școlare și dezvoltarea competențelor cheie rămân, totuși, rezultatele centrale ale intervenției, și se realizează prin suport școlar individual, precum meditații și ajutor la teme, dar și indirect, prin ateliere de dezvoltare a abilităților care stimulează competențele cognitive și cunoștințe practice. Proiectele au un impact semnificativ asupra rezultatelor educaționale ale copiilor, majoritatea beneficiarilor inițiali continuându-și studiile, la școli profesionale sau licee. Cazurile de abandon școlar sau neparticipare sunt excepții printre copiii care frecventează centrele, în unele cazuri fiind evidențiate rezultate remarcabile, așa, cum au fost relatate în cazul a două organizații, care au reușit reducerea semnificativă a cazurilor de abandon școlar în rândul copiilor care frecventează centrele de zi pe care le gestionează. Copiii care vin din medii dezavantajate încep să acorde prioritate educației, rupând ciclul dezavantajului din familiile cu stoc redus de educație. În cazul examenelor mari precum bacalaureatul sau evaluările naționale, se observă salturi notabile ale performanței, însă sunt apreciate și evoluțiile zilnice, treptate. Dincolo de rezultatele școlare, acest sprijin contribuie și la starea emoțională a copilului, făcându-l mai calm și mai concentrat asupra studiului. Cu toate acestea, se recunoaște că o recuperare rapidă și semnificativă a unei materii slab asimilate, nu este, în general, realistă.

Dincolo de sprijinul educațional, proiectele intergeneraționale facilitează dobândirea de abilități practice și descoperirea de talente noi. Copiii dezvoltă abilități variate, precum chitara, gătitul, cusutul și caligrafia – abilități adesea neexersate acasă sau la școală. Aceste activități, chiar dacă nu par legate direct de o carieră sau de o preocupare centrală a copilului, contribuie la dezvoltarea neuromotorie și la formarea de noi conexiuni de învățare (Shi & Feng, 2022). Participarea la activități creează și un sentiment de siguranță și predictibilitate prin atelierele structurate și periodice, pe care copiii le așteaptă cu nerăbdare. Interacțiunile pozitive dintre copii și voluntarii seniori reprezintă un rezultat semnificativ, contribuind la dezvoltarea atașamentului și a abilităților sociale. Copiii participă cu entuziasm, chiar și cei fără aptitudini specifice, fiind observate schimbări comportamentale pozitive, în special la copiii proveniți din medii familiale dezavantajate.

Eficacitatea modelului intergenerațional

Evaluarea arată fără echivoc faptul că succesul proiectelor intergeneraționale depinde de o abordare multifactorială, incluzând strategii diversificate de finanțare, parteneriate locale extinse, strategii de recrutare eficientă a voluntarilor și un design flexibil al proiectului, adaptat nevoilor și intereselor copiilor și voluntarilor seniori. Ceea ce am perceput inițial ca o dificultate majoră pentru identificarea unor elemente comune ale proiectelor s-a dovedit a fi avantajul major al acestora, respectiv capacitatea de a activa și amplifica în mod flexibil resursele sociale latente din comunități, transformând conexiunile interpersonale în oportunități de sprijin reciproc în intervenția intergenerațională. Designul flexibil al proiectelor se dovedește astfel esențial pentru adaptarea la schimbările rapide din mediul educațional și social. Structura proiectelor permit personalizarea intervențiilor, în funcție de particularitățile copiilor și de resursele locale, reușind astfel să adreseze nevoile prioritare ale beneficiarilor. Un alt avantaj al majorității proiectelor este structura modulară, ceea ce permite ajustarea funcției de numărul de beneficiari, profilul acestora și resursele. De asemenea, un alt factor al eficienței activităților este raportul dintre seniori și copii, asigurat optim prin limitele minime cu privire la numărul seniorilor implicați în proiectele intergeneraționale. Factorii contextuali și cei comunitari apar, de asemenea, ca foarte importanți. Comunitățile cu capital social ridicat par a oferi un teren mai favorabil pentru dezvoltarea inițiativelor intergeneraționale, un nivel preexistent ridicat de coeziune socială facilitând obținerea mult mai rapidă a rezultatelor permițând și exploatarea mai eficientă a resurselor și oportunităților locale în activitățile intergeneraționale. Infrastructura existentă oferită de școli, centre comunitare, biserică, oferă oportunități pentru extinderea activităților intergeneraționale. Un exemplu de bună practică este parteneriatul cu Fundației Inocenți cu un liceu din localitate, de unde provin elevi care se implică în activitățile de voluntariat ale organizației, prin sprijin oferit copiilor la teme. Voluntarii tineri și seniori aduc astfel competențe și perspective complementare, ceea ce optimizează rezultatele pentru copii. Seniorii oferă stabilitate, răbdare și experiență de viață, în timp ce tinerii facilitează activități dinamice și se conectează mai ușor cu noile generații.

Așadar, succesul modelului intergenerațional este determinat de o sinergie între resursele umane (personal, voluntari, parteneri), resursele financiare, implicarea comunității și capacitatea de adaptare la context. Modelele de intervenție care valorifică aceste elemente reușesc să reducă decalajele educaționale și să creeze contexte stimulative pentru dezvoltarea socio-emoțională copiilor.

Provocări

Implementarea modelului intergenerațional, deși prezintă numeroase beneficii, se confruntă cu o serie de provocări structurale și contextuale care pot influența succesul și sustenabilitatea proiectelor.

O dificultate notabilă întâmpinată este reducerea constantă a numărului de beneficiari din ciclul primar, pe fondul extinderii serviciilor de tip after-school și care devin o soluție la îndemâna părinților, deși nu întotdeauna calitatea serviciilor pe care le primesc copiii este cea mai bună. Acest fenomen este determinat, în principal, de extinderea proiectelor after-school în școlile publice, care atrag copiii către activitățile derulate în cadrul instituțiilor de învățământ, diminuând astfel atractivitatea și relevanța centrelor organizate de ONG-uri. Această tendință este resimțită acut în comunitățile în care sectorul serviciilor sociale este deja bine dezvoltat și unde oferta publică răspunde, într-o măsură tot mai mare, nevoilor elevilor din ciclul primar. În consecință, se observă o reorientare a cererii, cu o creștere a solicitărilor venite din partea elevilor de gimnaziu, reflectând adaptarea naturală a programelor la un context educațional în schimbare. Cu toate că eforturile de promovare instituțională sunt susținute, numărul elevilor mici care aleg să participe la activitățile din centrele sociale rămâne într-o scădere evidentă.

Un alt obstacol important este dificultatea recrutării voluntarilor seniori, mai ales în mediul rural, unde factorii demografici și problemele de sănătate asociate înaintării în vârstă limitează disponibilitatea acestora de a se implica activ în proiecte. Astfel, inițiativele care mizează pe transferul de experiență și cultivarea dialogului intergenerațional pot întâmpina sincope, fiind nevoie de strategii suplimentare de motivare și implicare a seniorilor, dar mai ales de crearea unor noi canale de comunicare cu seniorii sau diversificarea accesului la rețelele relevante care ar putea asigura accesul la seniori cu profil relevant.

La acestea se adaugă limitările financiare, cu impact direct asupra resursei umane disponibile și a stabilității operaționale a organizațiilor. În mod constant, principalele probleme semnalate de organizațiile implicate vizează și finanțarea insuficientă, mai ales pentru acoperirea costurilor cu personalul de specialitate (educatori, asistenți sociali, psihologi, personal administrativ), în creștere semnificativă în ultimii ani. Chiar dacă bugetele proiectelor au crescut gradual, resursele existente sunt în continuare orientate preponderent către materiale și activități, în detrimentul susținerii resursei umane, ceea ce poate limita opțiunile pentru dezvoltarea unor viitoare activități. Sustenabilitatea financiară reprezintă o preocupare majoră, mai ales pentru organizațiile mici, locale, continuitatea finanțării fiind un element de stabilitate crucial.

Se adaugă provocărilor și schimbările de comportament observate la copii, în special dependența crescută de tehnologie, de cele mai multe ori fiind dificilă implicarea activă, ceea ce impune dezvoltarea unor strategii pedagogice inovatoare.

Recomandări

Pentru a asigura eficiența și sustenabilitatea inițiativelor intergeneraționale, este esențială consolidarea parteneriatului cu FRMR și dezvoltarea unui cadru de sprijin adaptat necesităților actuale ale organizațiilor neguvernamentale implicate în program. În acest sens, se recomandă elaborarea unui model de alocare a finanțării, cu includerea unor costuri necesare pentru administrarea proiectului.

Elaborarea unui ghid de bune practici și a unui manual dedicat programului modular, realizat în mod colaborativ, ar putea reprezenta un instrument valoros atât pentru standardizarea proceselor, cât și pentru diseminarea inovațiilor și adaptărilor eficiente.

Este necesară perfecționarea protocoalelor de măsurare a impactului, cu accent pe diversitatea dimensiunilor evaluate, pentru a reflecta cât mai fidel rezultatele și progresul programelor.

Organizarea periodică a întâlnirilor fizice anuale pentru organizațiile partenere ar facilita schimbul de experiență și bune practici, consolidând relațiile de colaborare și coeziunea în cadrul rețelei. Frecvent a fost subliniată importanța întâlnirilor fizice între organizațiile finanțate, fiind rememorate experiențele pozitive anterioare și valoarea interacțiunilor directe pentru coeziunea și dinamica grupului. Organizarea unor astfel de evenimente cel puțin o dată sau de două ori pe an ar contribui semnificativ la consolidarea comunității de practică și ar contribui la transferul de cunoștințe și competențe între organizațiile finanțate.

La nivelul organizațiilor din program, se recomandă diversificarea surselor de finanțare prin atragerea de fonduri alternative, precum și conceperea unor planuri structurate pentru recrutarea și retenția voluntarilor, cu accent pe formarea continuă a acestora. Instruirea voluntarilor este esențială pentru creșterea eficienței intervențiilor și pentru adaptarea la nevoile în permanentă schimbare ale copiilor și ale comunității. Măsurile de susținere și motivare a voluntarilor, asigurarea unui cadru de formare continuă și implicarea activă în activitățile programului reprezintă elemente esențiale pentru reușita și continuitatea modelului intergenerațional. Formarea de scurtă durată a voluntarilor seniori ar putea fi explorată ca modalitate de creștere a competențelor în lucrul cu copiii.

Este recomandată extinderea modelului intergenerațional către categorii de vârstă cât mai diferite. Interacțiunea dintre copii și seniori aduce beneficii certe, ambelor categorii, însă implicarea unor voluntari din alte categorii de vârstă ar putea aduce plusvaloare, așa cum este deja demonstrat în practica unei organizații din program.

Integrarea modelului intergenerațional cu domenii conexe, digitalizare, art terapie sau alte forme de intervenție interdisciplinară prin integrarea unor forme de intervenție dezvoltate și susținute de fundație, ar deschide noi căi pentru inovație în modelul intergenerațional cu potențialul internalizării unor practici care ar putea asigura adaptarea continuă a modelului intergenerațional.

Implicații pentru politicile publice

Modelul intergenerațional, așa cum rezultă din experiențele organizațiilor și relațiile obținute din teren, demonstrează un impact profund asupra copiilor și seniorilor. Eficiența acestui model sugerează un potențial foarte bun pentru integrarea în politicile publice, astfel încât să poată răspunde mai bine realităților sociale complexe și să maximizeze beneficiile generate de colaborarea între generații. Efectele pozitive ale modelului intergenerațional depășesc sfera educației și vizează sănătatea mintală, integrarea socială, reducerea sărăciei și prevenirea excluziunii. De aceea, o abordare integrată, trans-sectorială, trebuie să fie reflectată în politicile publice, astfel încât programele să beneficieze de sprijin interinstituțional și să fie incluse în strategiile naționale și locale de dezvoltare. În plus, promovarea voluntariatului intergenerațional ca parte a responsabilității civice poate contribui la întărirea coeziunii sociale și la construirea unor comunități mai solidare.

O primă direcție esențială pentru politicile publice constă în includerea explicită a modelului intergenerațional în strategiile naționale privind îmbătrânirea activă și incluziunea socială. Pe fondul îmbătrânirii accelerate a populației și al creșterii inegalităților educaționale, este vital ca politicile să recunoască și să valorifice potențialul resurselor umane din rândul seniorilor. Acest model susține participarea activă și demnă a persoanelor vârstnice în viața comunității și contribuie la reducerea izolării sociale, la îmbunătățirea sănătății mintale și la creșterea stimei de sine a seniorilor, cu beneficii semnificative pentru copiii implicați în activitățile intergeneraționale.

Politicile educaționale ar trebui să includă programe intergeneraționale ca instrumente complementare pentru dezvoltarea abilităților socio-emoționale, prevenirea abandonului școlar și reducerea comportamentelor de risc la copii și adolescenți.

Pentru ca impactul modelului intergenerațional să fie uniform și replicabil la scară largă, este necesară elaborarea unor standarde de calitate și a unui cadru de reglementare adaptat specificului acestor intervenții. Politicile publice pot stabili criterii minime privind structura activităților, formarea voluntarilor, monitorizarea progresului copiilor și evaluarea periodică a rezultatelor.

De asemenea, este oportună dezvoltarea unor ghiduri de bune practici care să fie diseminate la nivel național și a unor instrumente de feedback pentru beneficiari, pentru a asigura adaptarea continuă a programelor la nevoile reale ale copiilor și seniorilor. Politicile publice trebuie să acorde prioritate soluțiilor flexibile, care să poată fi adaptate rapid la nevoile locale.

Astfel, este important ca politicile să încurajeze inovarea locală, să faciliteze descentralizarea deciziilor și să permită pilotarea unor modele diverse, cu evaluare continuă și posibilitatea de scalare a celor mai eficiente soluții. Parteneriatele cu

autoritățile publice locale, mediul de afaceri și comunitatea academică pot oferi suportul necesar pentru dezvoltarea unor proiecte relevante și sustenabile. Integrarea modelului intergenerațional în politicile publice nu este doar oportună, ci necesară pentru adaptarea la provocările demografice, sociale și educaționale actuale.

Recomandări pentru factorii de decizie

- Promovarea unor obiective strategice dedicate modelului intergenerațional în cadrul strategiilor relevante (ex. protecția drepturilor copilului, incluziune socială, îmbătrânire activă)
- Crearea de stimulente pentru organizații și instituții care dezvoltă astfel de programe, inclusiv acces facil la finanțare și recunoaștere oficială.
- Dezvoltarea unui sistem de formare continuă și certificare pentru voluntarii seniori și tineri implicați.
- Promovarea evaluării impactului modelelor intergeneraționale, cu diseminarea rezultatelor pentru orientarea politicilor viitoare.
- Încurajarea parteneriatelor public-private și a colaborării dintre sectoare pentru susținerea pe termen lung a activităților și proiectelor intergeneraționale.

Concluzii

Evaluarea PCG oferă dovezi robuste despre rezultate și beneficii pentru seniori și copii proveniți din medii vulnerabile. Seniorii au raportat o creștere a calității vieții și o mai bună participare socială, iar copiii au manifestat dezvoltarea abilităților sociale și emoționale prin interacțiunea cu adulții. Eficiența programului poate fi atribuită flexibilității, parteneriatelor, sprijinului instituțional din partea FRMR și diversificării abordărilor locale. Organizațiile implicate au implementat modele adaptate particularităților comunității, iar colaborarea cu FRMR a contribuit la dezvoltarea profesională și la extinderea activităților.

Impactul asupra seniorilor este reflectat în îmbunătățirea semnificativă a calității vieții post-pensionare. Implicarea în proiecte intergeneraționale reduce riscul izolării sociale și valorizează experiența personală și contribuția la nivel social. Pentru mulți voluntari seniori, aceste activități facilitează stimularea cognitivă, dezvoltarea continuă și consolidarea rețelelor sociale. Un alt efect relevant este recunoașterea explicită a progresului copiilor beneficiari și aprecierea expertizei acumulate de-a lungul vieții.

Pentru copiii beneficiari, în special cei proveniți din medii vulnerabile, PCG depășește componenta educațională, având impact major la nivel socio-emoțional. Interacțiunea cu adulții seniori contribuie la dezvoltarea empatiei, răbdării și abilităților sociale, seniorii devenind repere stabile și modele pozitive, în special pentru copiii lipsiți de suport familial adecvat.

Organizațiile participante la program au dezvoltat modele de intervenție variate, adaptate resurselor locale și nevoilor specifice ale comunităților în care

activează. Această diversitate, inițial percepută ca o dificultate în identificarea unor elemente comune, s-a dovedit a fi una dintre caracteristicile definitorii ale programului. Flexibilitatea în implementare a permis organizațiilor să răspundă la contextele locale diferite, valorificând resursele disponibile și adaptându-se la schimbările din mediul educațional și social.

Colaborarea cu FRMR a fost evaluată pozitiv de către organizațiile participante, care au apreciat sprijinul pentru dezvoltarea profesională și schimbul de experiență facilitat prin program. Parteneriatul a permis extinderea activităților și îmbunătățirea calității serviciilor, demonstrând importanța unui suport instituțional consistent.

Succesul programului se bazează pe factori cheie identificați în evaluare: flexibilitatea implementării, parteneriatele dezvoltate cu școli, autorități și alte organizații, precum și sprijinul instituțional oferit de FRMR, esențial pentru asigurarea calității proiectelor. Diversitatea abordărilor folosite de organizațiile finanțate s-a dovedit a fi un avantaj, reflectând capacitatea modelului de a valorifica resursele sociale existente în fiecare comunitate și de a adapta intervențiile la particularitățile locale.

Totodată, evaluarea evidențiază anumite limitări ce impun soluții specifice pentru dezvoltarea viitoare a programului: costurile operaționale ridicate pentru organizațiile mici și insecuritatea fondurilor, precum și dificultatea recrutării voluntarilor seniori, în special în mediul rural și orașele mici, cauzată de factori demografici și individuali (ex. sănătate precară). Copiii beneficiari se confruntă cu noi provocări, inclusiv dependența crescută de tehnologie, ceea ce solicită strategii pedagogice inovative. De asemenea, extinderea serviciilor after-school reduce numărul beneficiarilor din ciclul primar, determinând adaptarea intervențiilor către elevii de gimnaziu.

Integrarea modelului intergenerațional în politicile publice și în practicile organizaționale reprezintă un demers esențial pentru a răspunde provocărilor actuale, precum îmbătrânirea populației, polarizarea socială sau fragilizarea legăturilor comunitare. Rezultatele evaluării subliniază că succesul inițiativelor de acest tip depinde de mai mulți factori interdependenți: implicarea activă și continuă a voluntarilor, capacitatea organizațiilor de a răspunde flexibil la schimbări și provocări, precum și stabilirea unor parteneriate solide la nivel local și național. Modelul implementat prin PCG evidențiază importanța investiției în relațiile intergeneraționale pentru obținerea de rezultate concrete și măsurabile, cu impact asupra coeziunii sociale. Continuarea și extinderea acestui model, cu adaptările necesare la contextul local și cu asigurarea sustenabilității financiare, pot contribui semnificativ la diminuarea efectelor îmbătrânirii populației și la întărirea solidarității în societatea românească.

Referințe

- A focus on adolescent peer violence and bullying in Europe, central Asia and Canada* (with Cosma, A., Molcho, M., & Pickett, W.). (2024). WHO Regional Office for Europe.
- Cattan, M., Hogg, E., & Hardill, I. (2011). Improving quality of life in ageing populations: What can volunteering do? *Maturitas*, 70(4), 328–332.
<https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2011.08.010>
- Ghența, M., Matei, A., & Bobârnaț (Crivoi), E.-S. (2023). Participation in Volunteer and Lifelong Learning Activities among Older Persons in Romania. *Research and Education*, 8, 61–76. <https://doi.org/10.56177/red.8.2023.art.4>
- Jiang, D., Warner, L. M., Chong, A. M.-L., Li, T., Wolff, J. K., & Chou, K.-L. (2021). Benefits of volunteering on psychological well-being in older adulthood: Evidence from a randomized controlled trial. *Aging & Mental Health*, 25(4), 641–649.
<https://doi.org/10.1080/13607863.2020.1711862>
- Lee, S. (2021). Social Exclusion and Subjective Well-being Among Older Adults in Europe: Findings From the European Social Survey. *The Journals of Gerontology: Series B*, 76(2), 425–434. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbaa172>
- Lee, S. (2023). Loneliness, Volunteering, and Quality of Life in European Older Adults. *Activities, Adaptation & Aging*, 47(2), 250–261.
<https://doi.org/10.1080/01924788.2022.2148408>
- Morrow-Howell, N., Hinterlong, J., Rozario, P. A., & Tang, F. (2003). Effects of Volunteering on the Well-Being of Older Adults. *The Journals of Gerontology: Series B*, 58(3), S137–S145. <https://doi.org/10.1093/geronb/58.3.S137>
- Morrow-Howell, N., Hong, S.-I., & Tang, F. (2009). Who Benefits From Volunteering? Variations in Perceived Benefits. *The Gerontologist*, 49(1), 91–102.
<https://doi.org/10.1093/geront/gnp007>
- Newman, S., & Hatton-Yeo, A. (2008). *Intergenerational Learning and the Contributions of Older People*. 8.
- Peters, R., Ee, N., Ward, S. A., Kenning, G., Radford, K., Goldwater, M., Dodge, H. H., Lewis, E., Xu, Y., Kudrna, G., Hamilton, M., Peters, J., Anstey, K. J., Lautenschlager, N. T., Fitzgerald, A., & Rockwood, K. (2021). Intergenerational Programmes bringing together community dwelling non-familial older adults and children: A Systematic Review. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 94, 104356. <https://doi.org/10.1016/j.archger.2021.104356>
- Salvați Copiii România. (2024). *Anchetă Salvați Copiii România*.
- Shi, P., & Feng, X. (2022). Motor skills and cognitive benefits in children and adolescents: Relationship, mechanism and perspectives. *Frontiers in Psychology*, 13, 1017825.
- Universitatea din București. (2024). *Atitudinea românilor față de voluntariat: Perspective și provocări*.
- Wheeler, J. A., Gorey, K. M., & Greenblatt, B. (1998). The Beneficial Effects of Volunteering for Older Volunteers and the People They Serve: A Meta-Analysis. *The International Journal of Aging and Human Development*, 47(1), 69–79.
<https://doi.org/10.2190/VUMP-XCMF-FQYU-V0JH>

Anexe

Instrumente pentru culegerea datelor

Chestionar pentru personalul implicat în proiectele intergeneraționale aflate în derulare

Fundația Regală Margareta a României efectuează în această perioadă evaluarea Programului Centrele Generații, în care organizația dumneavoastră este parteneră. Prin această evaluare ne dorim să avem o imagine mai clară asupra implementării proiectelor intergeneraționale și a impactului și rezultatelor acestora. Astfel, ne putem ajusta eforturile pentru îmbunătățirea programului. De aceea, opinia dumneavoastră ca reprezentant al organizației partenere este foarte importantă pentru noi. Completarea chestionarului nu durează mai mult de 10-15 minute. Răspunsurile dvs. vor fi anonimizate și vor fi strict folosite pentru rezultatele acestui studiu.

Denumirea organizației dvs. _____

Funcția pe care o aveți în proiect:

1. Coordonator de proiect
2. Asistent social
3. Pedagog social
4. Psiholog
5. Alta, care _____

Experiența dvs. în proiecte intergeneraționale este de:

1. Sub 1 an
2. Între 1 și 3 ani
3. Între 3 și 5 ani
4. Între 5 și 10 ani
5. Peste 10 ani

Cât de bine abordează proiectul nevoile:

	Foarte slab	Slab	Acceptabil	Bine	Foarte bine	Nu pot aprecia
Copiiilor						
Seniorilor						

Cat de des sunteți implicat(ă) în activitățile centrului?

1. Zilnic

2. De mai multe ori pe săptămână
3. O dată pe săptămână
4. Mai rar de o dată pe săptămână

Care este dintre următoarele forme de impact sunt cele mai probabile în proiectul intergenerațional implementat de organizația dvs.?

	Într-o foarte mică măsură	Într-o mică măsură	Într-o mare măsură	Într-o foarte mare măsură	Nu este cazul (nu a fost obținut un astfel de impact)
Înțelegere reciprocă sporită					
Dezvoltare de competențe de bază atât pentru copii cât și pentru seniori					
Reducerea stereotipurilor generaționale					
Îmbunătățirea performanței școlare a copiilor					
Îmbunătățirea incluziunii sociale a seniorilor					
Îmbunătățirea incluziunii sociale a copiilor					
Creșterea satisfacției cu viața a seniorilor					

Dar din perspectiva comunicării intergeneraționale, xare sunt cele mai eficiente tipuri de activități? (bifați în stânga pentru cele mai puțin eficiente sau în dreapta pentru cele mai eficiente):

	Total ineficiente	Slab	Acceptabil	Bine	Foarte bine	Nu pot aprecia
Ateliere creative (arte, meșteșuguri, gastronomice)						
Sesiunile de povestit povești/experiențe de viață						
Activitățile sportive comune						
Proiectele comune de voluntariat						

Activitățile recreative comune						
Atelierele de lectură						
Activitățile de autocunoaștere și dezvoltare a deprinderilor de viață						
Activitățile de recuperare școlară/pregătire pentru examene						

În opinia dvs., care sunt cele mai importante funcții ale unui proiect intergenerațional?

	Total dezacord	Dezacord	Nici dezacord, nici acord	De acord	Total de acord	Nu știu/Nu pot aprecia
Să ofere copiilor sprijin pentru remediere școlară/îmbunătățirea performanței școlare						
Să dezvolte abilitățile de viață ale copiilor/adolescenților beneficiari						
Se ofere un cadru pentru dezvoltarea personală a copiilor și adolescenților						
Să contribuie la reducerea izolării și singurătății seniorilor beneficiari						
Să contribuie la dezvoltarea abilităților de comunicare ale copiilor/adolescenților						
Să contribuie la creșterea satisfacției generale cu viața a seniorilor beneficiari						
Să contribuie la o mai bună comunicare intergenerațională						

Să contribuie la reducerea stereotipurilor asociate generațiilor						
Să promoveze o mai bună înțelegere a copiilor/seniorilor						

Există și dificultăți sau provocări în implementarea proiectului intergenerațional?

1. Da
2. Nu
99. Nu știu/Nu pot aprecia

Cu care dintre următoarele provocări sau dificultăți vă confrunțați?

	Total dezacord	Dezacord	Nici dezacord, nici acord	De acord	Total de acord	Nu știu/Nu pot aprecia
Diferența de valori/atitudini între copii și seniori						
Barierile tehnologice/în utilizarea instrumentelor digitale						
Lipsa încrederii între participanți						
Resursele insuficiente						
Dificultatea atragerii de copii la centru						

Cum evaluați adaptabilitatea echipei de proiect la provocări neașteptate?

1. Foarte slabă
2. Slabă
3. Neutră
4. Bună
5. Foarte bună
99. Nu este cazul/nu pot aprecia

În ce măsură resursele pentru implementare sunt adecvate?

	Deloc adecvat(e)	Adecvat(e) parțial	Adecvat(e) în mare măsură	Adecvat(e) în totalitate	Nu știu/Nu este cazul

Resursele financiare (buget)					
Resursele materiale (echipamente)					
Spațiul pentru desfășurarea activităților					
Personalul implicat în implementare					
Formarea inițială pentru proiectele intergeneraționale					
Instrumentele de lucru					
Asistența tehnică oferită pe parcursul implementării					

Ce alte resurse credeți că ar mai fi nevoie pentru buna implementare a proiectului intergenerațional?

Credeți că organizația ar trebui să continue să implementeze proiecte intergeneraționale?

1. Da, în formatul actual
2. Da, dar cu îmbunătățiri
3. Nu ar trebui să continue
99. Nu știu/nu răspund

Ce anume credeți că ar trebui îmbunătățit?

Ne puteți spune de ce nu ar trebui ca organizația să continue proiectele intergeneraționale

Care dintre următoarele măsuri considerați că ar trebui să fie prioritarea în cazul unei revizuii a Programului Centrelor Generații?

1. Extinderea perioadei de finanțare pentru o perioadă mai mare de un an
2. Alocarea anuală a unui grant mai mare
3. Sprijin pentru promovarea organizației și a proiectului pentru a atrage mai mulți parteneri și beneficiari

4. Suport pentru consolidarea capacității organizației de a gestiona proiecte
5. Formări specializate pentru a aborda mai eficient problemele copiilor și adolescenților în situații de risc
6. Alte măsuri (vă rugăm să menționați) _____

Ați menționat că ar fi nevoie de formări dedicate prevenției riscurilor la care sunt expuși copiii și adolescenții. Cât de utile considerați că ar fi următoarele teme?

	Deloc util	Puțin util	Neutru	Util	Foarte util	Nu știu/Nu este cazul
Prevenirea adicțiilor (substanțe, alcool, tutun, jocuri de noroc etc.)						
Prevenirea comportamentelor sexuale riscante						
Managementul dezechilibrelor mentale și emoționale						
Prevenirea comportamentelor riscante în mediul online						
Prevenirea violenței sau abuzului						
Gestionarea consumului nesănătos de media						
Managementul presiunii performanțelor școlare și sociale						
Prevenirea dezechilibrelor nutriționale și a riscurilor asociate (ex. obezitate, tulburări de alimentație)						
Altele (vă rugăm să menționați)						

19. Alte comentarii sau sugestii

Chestionar pentru personalul implicat în proiectele intergeneraționale din proiectele finanțate în anii anteriori

Fundația Regală Margareta a României efectuează în această perioadă evaluarea Programului Centrele Generații, în care organizația dumneavoastră a fost parteneră în anii trecuți. Prin această evaluare ne dorim să avem o imagine mai clară asupra implementării proiectelor intergeneraționale și a impactului și rezultatelor acestora. Astfel, ne putem ajusta eforturile pentru îmbunătățirea programului. De aceea, opinia dumneavoastră ca reprezentant al organizației partenere este foarte importantă pentru noi. Completarea chestionarului nu durează mai mult de 10-15 minute. Răspunsurile dvs. vor fi anonimizate și vor fi strict folosite pentru rezultatele acestui studiu.

Denumirea organizației dvs. _____

Funcția pe care ați avut-o în proiect:

1. Coordonator de proiect
2. Asistent social
3. Pedagog social
4. Psiholog
5. Alta, care _____

Experiența dvs. în proiecte intergeneraționale este de:

1. Sub 1 an
2. Între 1 și 3 ani
3. Între 3 și 5 ani
4. Între 5 și 10 ani
5. Peste 10 ani

În cadrul proiectului/proiectelor intergeneraționale finanțate de FRMR, cât de bine au fost abordate nevoile:

	Foarte slab	Slab	Acceptabil	Bine	Foarte bine	Nu pot aprecia
Copiilor						
Seniorilor						

În cadrul proiectului/proiectelor intergeneraționale finanțate de FRMR, cât de des aveau loc activitățile directe între copii și seniori?

1. Zilnic
2. De mai multe ori pe săptămână
3. O dată pe săptămână
4. Mai rar de o dată pe săptămână

Care este dintre următoarele forme de impact au fost obținute în cadrul proiectului/proiectelor intergeneraționale finanțate de FRMR?

	Într-o foarte mică măsură	Într-o mică măsură	Într-o mare măsură	Într-o foarte mare măsură	Nu este cazul (nu a fost obținut un astfel de impact)
Înțelegere reciprocă sporită					
Dezvoltare de competențe de bază atât pentru copii cât și pentru seniori					
Reducerea stereotipurilor generaționale					
Îmbunătățirea performanței școlare a copiilor					
Îmbunătățirea incluziunii sociale a seniorilor					
Îmbunătățirea incluziunii sociale a copiilor					
Creșterea satisfacție cu viața a seniorilor					

Dar din perspectiva comunicării intergeneraționale, care sunt cele mai eficiente tipuri de activități? (bifați în stânga pentru cele mai puțin eficiente sau în dreapta pentru cele mai eficiente):

	Total ineficiente	Slab	Acceptabil	Bine	Foarte bine	Nu pot aprecia
Ateliere creative (arte, meșteșuguri, gastronomice)						
Sesiunile de povestit povești/experiențe de viață						
Activitățile sportive comune						
Proiectele comune de voluntariat						
Activitățile recreative comune						
Atelierele de lectură						
Activitățile de autocunoaștere și dezvoltare a deprinderilor de viață						
Activitățile de recuperare școlară/pregătire pentru examene						

În opinia dvs., care sunt cele mai importante funcții ale unui proiect intergenerațional?

	Total dezacord	Dezacord	Nici dezacord, nici acord	De acord	Total de acord	Nu știu/Nu pot aprecia
Să ofere copiilor sprijin pentru remediere școlară/îmbunătățirea performanței școlare						
Să dezvolte abilitățile de viață ale copiilor/adolescenților beneficiari						
Se ofere un cadru pentru dezvoltarea personală a copiilor și adolescenților						
Să contribuie la reducerea izolării și singurătății seniorilor beneficiari						
Să contribuie la dezvoltarea abilităților de comunicare ale copiilor/adolescenților						
Să contribuie la creșterea satisfacției generale cu viața a seniorilor beneficiari						
Să contribuie la o mai bună comunicare intergenerațională						
Să contribuie la reducerea stereotipurilor asociate generațiilor						
Să promoveze o mai bună înțelegere a copiilor/seniorilor						

Au fost și dificultăți sau provocări în implementarea proiectului/proiectelor intergeneraționale finanțate de FRMR?

1. Da
2. Nu

Cu care dintre următoarele provocări sau dificultăți v-ați confruntat?

	Total dezacord	Dezacord	Nici dezacord, nici acord	De acord	Total de acord	Nu știu/Nu pot aprecia
Diferența de valori/atitudini Între copii și seniori						

Barierile tehnologice/în utilizarea instrumentelor digitale						
Lipsa încrederii între participanți						
Resursele insuficiente						
Dificultatea atragerii de copii la centru						

Cum evaluați adaptabilitatea echipei de proiect la provocări neașteptate?

1. Foarte slabă
2. Slabă
3. Neutră
4. Bună
5. Foarte bună
99. Nu este cazul/nu pot aprecia

În ce măsură resursele pentru implementarea proiectului/proiectelor intergeneraționale finanțate de FRMR au fost adecvate?

	Deloc adecvat(e)	Adecvat(e) parțial	Adecvat(e) în mare măsură	Adecvat(e) în totalitate	Nu știu/Nu este cazul
Resursele financiare (buget)					
Resursele materiale (echipamente)					
Spațiul pentru desfășurarea activităților					
Personalul implicat în implementare					
Formarea inițială pentru proiectele intergeneraționale					
Instrumentele de lucru					
Asistența tehnică oferită pe parcursul implementării					

În ce măsură colaborarea cu FRMR în cadrul Programului Centrele Generații a avut următoarele beneficii pentru organizația dvs.?

	Într-o foarte mică măsură	Într-o mică măsură	Într-o mare măsură	Într-o foarte mare măsură	Nu este cazul (nu a fost obținut un astfel de beneficiu)
A crescut vizibilitatea organizației					

A contribuit la prestigiul organizației					
A crescut capacitatea organizației de a gestiona proiecte					
A crescut expertiza organizației în tematica intervențiilor intergeneraționale					
A facilitat accesul la resurse financiare sau materiale					
A sprijinit dezvoltarea rețelei de parteneriate ale organizației					
A îmbunătățit implicarea comunității în activitățile organizației					
A contribuit la dezvoltarea profesională a membrilor echipei					
A contribuit la consolidarea încrederii beneficiarilor în organizație					
Altele (vă rugăm să menționați)					

Aveți intenția de a colabora din nou cu FRMR în viitor?

1. Da
2. Nu
3. Nu știu/nu răspund

Ce aspecte v-ar împiedica să colaborați din nou cu FRMR?

Chestionar pentru seniorii din proiectele intergeneraționale

Vă mulțumim că participați în acest proiect și că ne acordați timpul dumneavoastră. Scopul acestui chestionar este să înțelegem mai bine experiența dumneavoastră și să îmbunătățim activitățile viitoare. Răspunsurile dumneavoastră sunt anonime și vor fi utilizate exclusiv în scopuri de analiză.

Vă rugăm să bifați opțiunile corespunzătoare sau să completați spațiile libere.

1. Organizația în care faceți voluntariat este_____
2. Vârstă în ani împliniți:
3. Gen: Masculin. Feminin
4. De cât timp participați la acest program?
 - Sub 3 luni
 - 3–6 luni
 - 6–12 luni
 - Între un an și 5 ani

- Între 5 și 10 ani
- Peste 10 ani, câți? _____

Principale activități în care sunteți implicat(ă) în program (puteți alege un răspuns sau mai multe, în funcție de activitățile în care ați fost implicat(ă) în ultimul an):

- a) Ateliere creative
- b) Ateliere tehnologice/pentru dezvoltarea abilităților manuale
- c) Mentorat
- d) Meditații pentru copii
- e) Ateliere dezvoltare competențe, care _____
- f) Ateliere de dezvoltare abilități de viață
- g) Ateliere de educație financiară
- h) Pregătire școlară/meditații pentru copii
- i) Ateliere de educație pentru mediu
- j) Activități de educație fizică
- k) Ateliere de gastronomie
- l) Ateliere de lectură
- m) Ateliere de orientare turistică
- n) Activități recreative/ateliere cu caracter tematic general
- o) Ateliere pentru limbi străine
- p) Alte (vă rugăm menționați) _____

Dar ce tip de activități ați mai dori să fie organizate pentru copiii/adolescenții din centru? (menționați, separat, până la 3 activități)

- Activitate 1 _____
- Activitate 2 _____
- Activitate 3 _____

Cât de mulțumit(ă) sunteți de participarea în activitățile centrului?

- Foarte mulțumit(ă)
- Nemulțumit(ă)
- Nici nemulțumit(ă), nici mulțumit(ă)
- Mulțumit(ă)

Ați menționat că nu sunteți în totalitate mulțumit(ă) cu participarea în acest proiect. Ne puteți spune care sunt principalele motive?

Cum ați descrie relația cu:

	Prietenosă și bazată pe respect	Neutră, cu ocazională colaborare	Uneori dificilă
Copiii/adolescenții din program			
Ceilalți seniori			

Personalul organizației			
-------------------------	--	--	--

V-a ajutat programul să vă faceți prieteni noi?

Da, semnificativ

Parțial

Nu

Credeți că participarea dvs. la acest proiect are un impact pozitiv asupra:

	Dezacord total	Dezacord	Nici dezacord, nici acord	De acord	De acord în totalitate	Nu știu/nu este cazul
Stării mentale (ex: reducerea stresului)						
Stării fizice (ex: mobilitate)						
Stării emoționale						
Creativității						
Capacității de învățare						
Capacității de adaptare la situații noi						
Comunicării cu ceilalți						
Capacității de a cunoaște generațiile actuale de copii						
Dezvoltării personale						

Ați învățat ceva noi de la copiii/adolescenții de la centru?

Da, semnificativ

Nu

Nu știu/nu este cazul

Ce anume ați învățat nou de la copiii/adolescenții centrului?

a) _____

b) _____

c) _____

În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații?

	Dezacord total	Dezacord	Nici dezacord, nici acord	De acord	De acord în totalitate

Mă simt valorificat(ă) când îmi împărtășesc experiențele cu copiii și tinerii					
Proiectul mi-a sporit încrederea în sine					
Mă simt mai conectat(ă) la comunitate de când particip în proiect					
Proiectul mi-a oferit oportunitatea de a cunoaște persoane noi					
Activitatea în proiect îmi dă un sentiment de împlinire					

Durata activităților în care sunteți implicați de obicei este:

1. Prea lungă
2. Potrivită
3. Prea scurtă

Ce aspecte ați îmbunătățit în program

1. Durata ședințelor
2. Frecvența ședințelor
3. Diversitatea activităților
4. Comunicarea cu personalul organizației
5. Alocarea unor spații adecvate
6. Alocarea unor resurse/ materiale suplimentare
7. Alt aspect, vă rugăm menționați _____

Ce resurse sau materiale suplimentare credeți că ar fi utile?

1. Acces la internet
2. Echipa centrului cu tablete sau computere
3. Manuale/ghiduri ilustrate
4. Materiale pentru realizarea activităților cu copiii
5. Altele, vă rugăm să menționați _____

Ați recomanda acest proiect altor seniori?

1. Da
2. Nu
3. Nu știu/nu este cazul

Alte observații sau sugestii

Vă mulțumim pentru timpul acordat! Răspunsurile dumneavoastră ne vor ajuta să creăm un program mai bun pentru toți participanții.

Focus grup copii

Prezentare evaluare

Scurtă prezentare a temei evaluării și a scopului acesteia. Sunt explicate regulile principale pentru desfășurarea focus grupului. Sunt precizate aspectele legate de confidențialitate.

Sunt clarificate întrebările participanților.

Introducere

Fiecare participant la focus grup va face o scurtă prezentare personală (prenumele, vârsta, școala la care merge) și a participării în proiect (durată, tip de suport)

Cum te-ai simțit la primele întâlniri la centru? Ai avut emoții sau ți-a fost greu să te adaptezi?

Care este primul lucru care îți vine în minte când auziți cuvântul „vârstnic/senior”?

Ai mai petrecut timp cu vârstnici/seniori înainte de a veni la centru?

Ce calități crezi că au seniorii de la centru? Diferă aceste calități de cele pe care le au ceilalți seniori pe care îi cunoști?

Tema centrală

Cum ai venit prima dată la centru? De cât timp te afli la centru? Cine te-a încurajat să vii la centru?

Imaginează-ți că trebuie să descrii cuiva foarte pe scurt activitatea de la centru (în relație cu activitățile în care sunt implicați seniorii). Cum ai face asta?

Care sunt activitățile care vă plac cel mai mult? Ai schimba ceva? Există activități pe care nu le-ai încercat încă, dar ai vrea să le încerci?

Ai observat ceva bun care s-a întâmplat în viața ta de când mergi la Centru? Poate că te simți mai fericit sau ai învățat lucruri noi?

Cum te ajută la școală ceea ce ai învățat la centru? Ne poți da un exemplu? Dar în viața de zi cu zi? Ce abilități noi ai dobândit la centru care te ajută la școală?

Ce schimbări ai observat la tine de când participi la activitățile centrului?

Cum aplici ceea ce ai învățat la centru în relația cu familia sau prietenii?

Ai întâlnit prieteni noi la centru?

Ai idee ce ar trebui să facă centrul mai bine pentru copii?

În ce mod crezi că centrul ar putea atrage mai mulți copii?

Încheiere

Sunt rezumate principalele puncte ale discuției. Copiii sunt invitați să adauge alte gânduri sau întrebări. Aveți alte sugestii sau idei pentru îmbunătățirea centrului? Există ceva ce nu am discutat și doriți să adăugați?

Interviu seniori

Prezentare evaluare

Scurtă prezentare a temei evaluării și a scopului acesteia. Sunt explicate regulile principale pentru desfășurarea interviului. Sunt precizate aspectele legate de confidențialitate.

Introducere

Scurtă prezentare personală (prenumele, vârsta, profesie anterioară pensionării, studii, familie) și a participării în proiect (durată, responsabilități)

Tema centrală

Care a fost motivația dvs. atunci când ați decis să participați la activitățile proiectului? Dar ce vă motivează să continuați?

Care sunt activitățile care vă plac cel mai mult/care vă aduc cea mai mare satisfacție? În ce alte activități ați dori să mai fiți implicat?

Aveți sau ați avut dificultăți în activitățile de la centru? Dacă da, care sunt/au fost acestea?

Aveți condițiile necesare pentru realizarea activităților în care sunteți?

În centru interacționați cu persoane care au diferite vârste. Constituie această diferență o barieră în comunicarea cu ceilalți?

Pentru seniorii care au participat și în anii anteriori: mai țineți legătura cu copiii cu care ați lucrat? Dar cu ceilalți seniori?

Pentru dvs. personal, care sunt cele mai importante beneficii ale implicării în activitățile centrului? Dar pentru copii? Exemplificare.

Cum ați descrie schimbările pe care le-ați observat la copii de când participați la activitățile centrului?

Există activități pe care ați dori să le îmbunătățiți sau să le schimbați? De ce?

Încheiere

Sunt rezumate principalele puncte ale discuției. Copiii sunt invitați să adauge alte gânduri sau întrebări.

Ce sugestii aveți pentru îmbunătățirea proiectului?

Există alte aspecte despre care ați dori să discutați?

Interviu Staff

Introducere

Scurtă prezentare a organizației, centrului, profilului beneficiarilor seniori și copii. Ce nevoi specifice ale acestor grupuri încearcă organizația să le acopere?

Relevanță

Cum au fost inițiate activitățile intergeneraționale? A fost un răspuns la o nevoie specifică a comunității? Au existat inițiative și înainte finanțare? Dacă da, care a fost formatul implementării? Ce a adus nou finanțarea pentru activitățile intergeneraționale (sub aspectul diversității activităților, număr și profil de beneficiari); detaliază pentru anii acoperiți de finanțare. Ce activități noi au fost introduse datorită finanțării și cum au contribuit acestea la diversificarea ofertei?

Cum au evoluat aceste activități de la început până acum?

Ce impact a avut finanțarea asupra diversității activităților și a numărului de beneficiari?

Cine sunt în prezent beneficiarii centrului?

Care sunt serviciile oferite/activitățile organizate?

Coerență

Există colaborări ale centrului cu alți furnizori de servicii/instituții locale? Detaliază pentru fiecare tip de colaborare.

Dacă da, care sunt beneficiile colaborării din perspectivă intergenerațională?

Cum ați descrie relația cu FRMR și cum a influențat această colaborare activitățile centrului?

Eficacitate

Cum ați descrie o intervenție de succes pentru copiii centrului? Ce alte criterii (în afara celor din raportarea către FRMR) folosiți pentru a măsura succesul unei intervenții pentru copii? Dar în cazul seniorilor ce înseamnă pentru dvs. o participare de succes la activitățile centrului?

Eficiență

Ce măsuri luați pentru a asigura eficiența activităților intergeneraționale?

Cum monitorizați și evaluați succesul acestor activități? Ce schimbări ați introduce în procesul de monitorizare pentru a îmbunătăți eficiența?

Ce îmbunătățiri ați aduce pentru a optimiza implementarea proiectului? Cum vă asigurați că resursele sunt utilizate eficient?

Sustenabilitate

Mai pot fi implementate activități intergeneraționale după încetarea finanțării? Dacă da, Ce strategii aveți pentru a asigura continuarea activităților intergeneraționale după încheierea finanțării? (întrebarea se adaptează corespunzător pentru organizațiile care nu mai primesc finanțare)

Ce strategii aveți pentru a asigura sustenabilitatea acestor activități pe termen lung? Există planuri de extindere a acestor activități în alte zone sau comunități?

Impact

Care sunt cele mai importante beneficii ale participării în proiectul intergenerațional pentru copii și pentru seniori? Dar pentru organizație? Există exemple concrete de activități care au avut un impact semnificativ asupra beneficiarilor?

Există și beneficii la nivelul instituțiilor locale sau la nivelul comunității?

Dacă ați fi în situația să extindeți acest program la nivel național (să gestionați granturile pentru organizații), care ar fi principalele măsuri pe care le-ați adopta? Ce îmbunătăți ați aduce?

Întrebări pentru clarificare și profunzime

Ce lecții ați învățat din implementarea acestui proiect și cum ați aplica aceste lecții în viitor?

Cum vă imaginați dezvoltarea acestor activități în următorii 5 ani?

Ce mesaj ați transmiteți celor care doresc să inițieze proiecte intergeneraționale?